

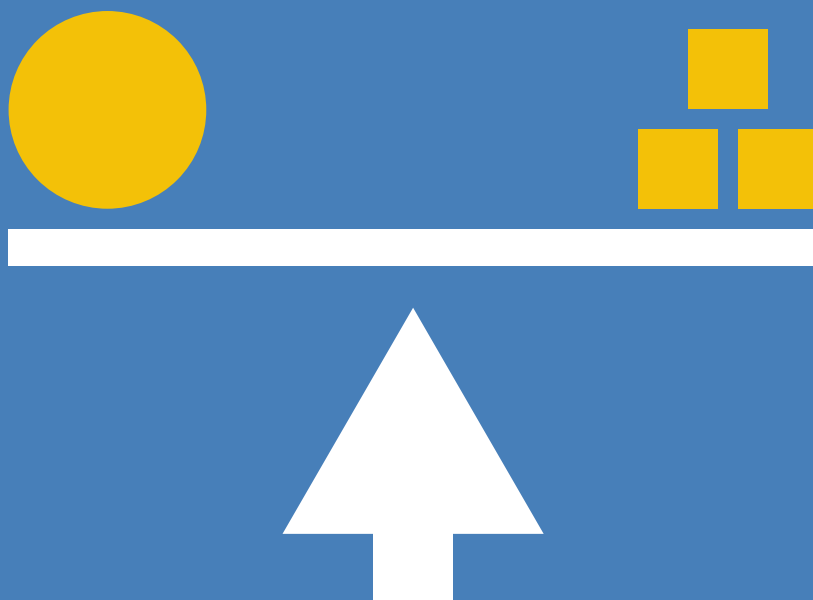
ISSN 1106-7160 // ISSN 2623-3053

No174

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
2021

—
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

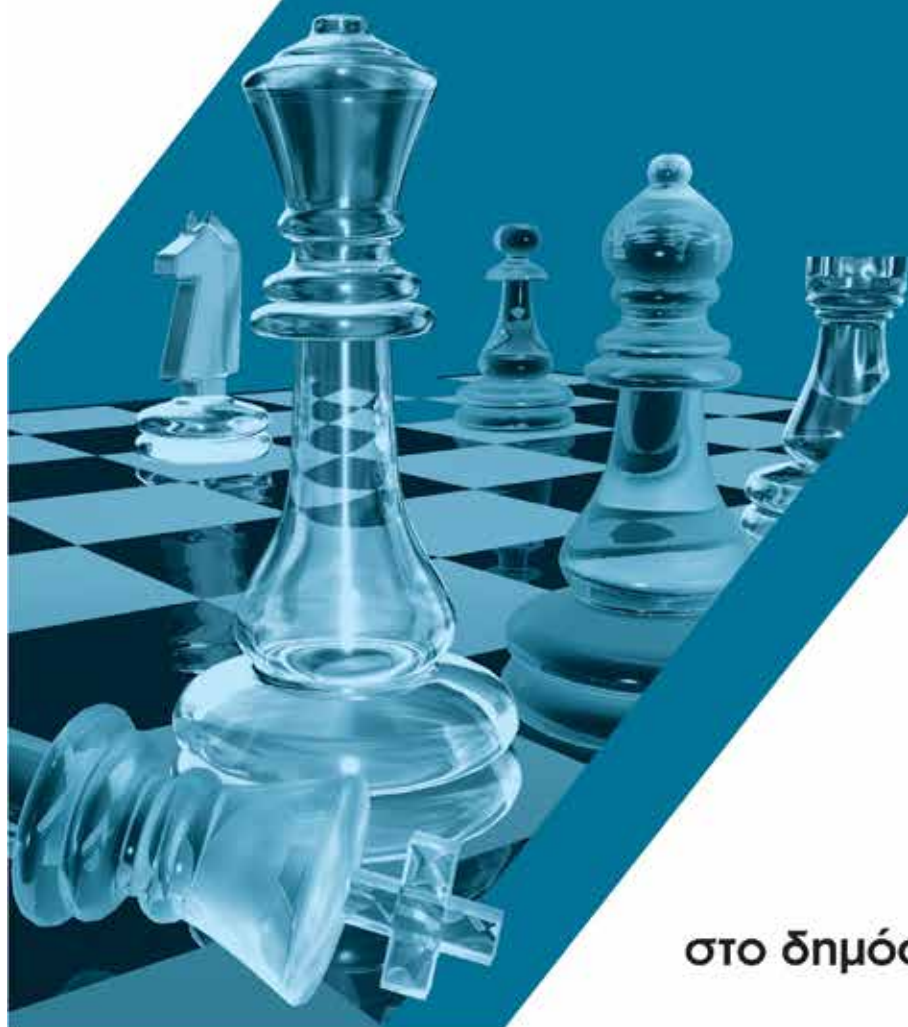

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΝΕΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

Κάντε
τη σωστή
κίνηση

Διαφημίστε
τις υπηρεσίες σας
& τα προϊόντα σας

μέσα από τις σελίδες
των Οικονομικών Χρονικών

Απευθύνονται
σε 150.000
οικονομολόγους
& λογιστές
φοροτεχνικούς

που απασχολούνται
στο δημόσιο & ιδιωτικό τομέα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τηλ.: 2132141866, 2132141870

Δημιουργήστε την προσωπική σας ιστοσελίδα!

1

Κατοχυρώστε το όνομα (domain) που επιθυμείτε.

2

Αποκτήστε πακέτο φιλοξενίας (hosting).

3

Διαμορφώστε την ιστοσελίδα σας.

Για πρώτη φορά το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας προσφέρει σε όλα τα Μέλη του και σε όλους τους Λογιστές - Φοροτεχνικούς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν την προσωπική τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο ΔΩΡΕΑΝ για ένα χρόνο.

Πρόκειται για μια υπηρεσία που εξασφάλισε το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας μέσω της εταιρείας IpHost και του Ευρωπαϊκού Μητρώου για Ονόματα Χώρου στο Διαδίκτυο (EURid).

Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την προσφορά μεταφέροντας στο πακέτο φιλοξενίας (hosting) την υπάρχουσα ιστοσελίδα σας δωρεάν.

*Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας δεν ευθύνεται για το περιεχόμενο των ιστοσελίδων που θα επιλέξουν να αναρτήσουν τα Μέλη του και οι Λογιστές - Φοροτεχνικοί. Το περιεχόμενο των ιστοσελίδων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλουν η καλή πιστή και τα χρηστά ήθη. Η αποδοχή της προσφοράς από πλευράς των Μελών και των Λογιστών - Φοροτεχνικών συνεπάγεται την ανεπιφύλακτη αποδοχή και των παραπάνω.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
2021

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β. ΚΟΛΛΙΑΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ο.Ε.Ε.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΜΠΟΥΣΟΥΝΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΟΥΡΓΑΝΑ ΜΑΡΙΑ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΙΟΣ
ΝΩΤΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΗΛ. 2132141800

e-mail: press@oe-e.gr

[facebook.com/oikoneegr](https://www.facebook.com/oikoneegr)

twitter.com/oikonomiko_epim

[youtube.com/user/oikonee](https://www.youtube.com/user/oikonee)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 12-14,

10563 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 2132141800

www.oe-e.gr

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΤΗΛ.: 2132141840

ART DIRECTION / DESIGN

ΦΕΤΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

fetanisioannis.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

PRINTECO ΕΠΕ

Βερανζέρου 59, 10438, ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 2108075620

www.printeco.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή
ή μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο όλου
ή μέρους του περιοδικού χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

Τα άρθρα που φιλοξενούνται στο περιοδικό εκφράζουν
αποκλειστικά την άποψη των αρθρογράφων τους.

8

Βιώσιμη ανάπτυξη

και νέο Σύμφωνο Σταθερότητας

Του Κωνσταντίνου Κόλλια

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

18

Αντιλαϊκός ο οποίος συμβιβασμός

για το νέο Πλαίσιο Σταθερότητας

του Νίκου Καραθανασόπουλου

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

28

Προτάσεις για την αναθεώρηση

του ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου

Του Δημήτρη Λιάκου

12

Η επιτάχυνση της ανάπτυξης «κλειδί»

για τη μείωση του χρέους

Του Θόδωρου Σκυλακάκη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

20

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο δημοσιονομικής

διακυβέρνησης μετά την πανδημία

Του Μιχάλη Αργυρού

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

30

Βιώσιμη ανάπτυξη

και το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας

Του Παναγιώτη Πετράκη

10

Βασικές αρχές για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων

Του Γιάννη Στουρνάρα

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

14

Το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας. Για μία ριζική αλλαγή στην Ευρώπη

Του Γιώργου Σταθάκη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

16

Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες στην ΕΕ μετά την πανδημία

Του Φίλιππου Σαχινίδη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

22

Δημοσιονομικό πλαίσιο και ανάπτυξη

Του Φραγκίσκου Κουτεντάκη

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

24

Σκέψεις για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Του Παναγιώτη Λιαργκόβα

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

26

Δημοσιονομικές προτεραιότητες και παρερμηνείες

Του Νίκου Βέττα

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

32

Δείκτες Οικονομίας

34

Δείκτες Οικονομίας

Αναζητείται ισορροπία μεταξύ δημοσιονομικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης

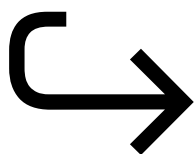
Στη σκιά της πανδημίας και της παραλλαγής Όμικρον, η Αθήνα προετοιμάζεται για μια σκληρή και σύνθετη διαπραγμάτευση σχετικά με την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τους νέους κανόνες για μεγαλύτερη δημοσιονομική ευελιξία, που επιδιώκει να εφαρμοστούν από το 2023 και μετά.

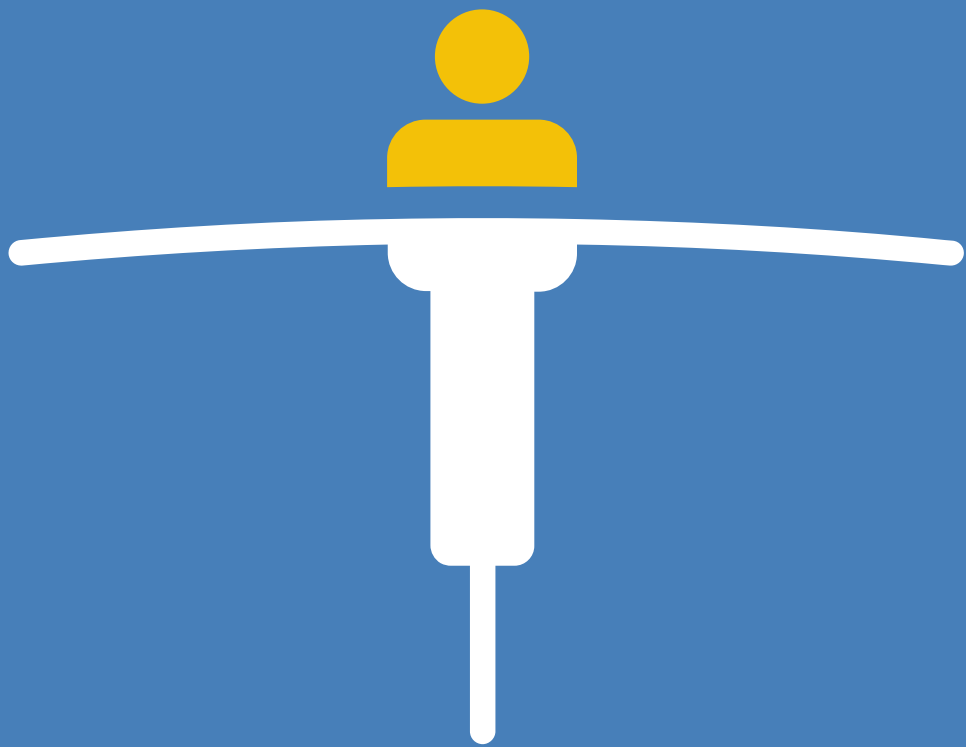
Οι συζητήσεις για αλλαγή των δημοσιονομικών κανόνων έχουν ξεκινήσει σε οικονομικό, αλλά και διπλωματικό επίπεδο με χώρες που βρίσκονται στην ίδια θέση με την Ελλάδα, έχουν υψηλό χρέος και ελλείμματα. Η Αθήνα επιδιώκει μια ισχυρή «συμμαχία του νότου» κόντρα στις χώρες του Βορρά, που ήδη στέλνουν μήνυμα ότι είναι ανοιχτές στη συζήτηση για τη βελτίωση της οικονομικής και δημοσιονομικής διακυβέρνησης, «αλλά μόνο για απλοποιήσεις και προσαρμογές που ευνοούν τη συνεπή, διαφανή και καλύτερη εφαρμογή καθώς και την επιβολή των κανόνων».

Με το Σύμφωνο Σταθερότητας να έχει ανασταλεί έως και το 2022 λόγω της υγειονομικής κρίσης, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στις κυβερνήσεις των κρατών-μελών να λαμβάνουν μέτρα για τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων, το 2023 η παρένθεση θα κλείσει, εάν δεν υπάρξει κάποια μεγάλη ανατροπή με την εξάπλωση της πανδημίας. Και εδώ ξεκινάει το μεγάλο παζάρι. Οι χώρες του νότου πιέζουν για χαλάρωση του δημοσιονομικού πλαισίου και αυτές του Βορρά με την προσθήκη της Ισπανίας να «μπλοκάρουν» κάθε πρόταση περί μόνιμης χαλάρωσης των όρων του Συμφώνου.

Τα «Οικονομικά Χρονικά», στο νέο τεύχος, εξετάζουν το θέμα της αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης με τους αρθρογράφους να επισημαίνουν ότι η αλλαγή στους δημοσιονομικούς κανόνες είναι αναγκαία καθώς, η επανεκκίνηση των οικονομιών είναι επισφαλής. Μια επιστροφή στους παλιούς δημοσιονομικούς κανόνες θα την υπονόμει. Χώρες όπως η Ελλάδα και η Ιταλία με επιστροφή στον κανόνα για μείωση του δημόσιου χρέους σε ετήσια βάση κατά το 1/20 της απόστασης από το όριο του 60% του ΑΕΠ θα χρειάζονταν υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα, που θα καθήλωναν τις οικονομίες τους σε στασιμότητα.

Από τους περισσότερους έχει γίνει κατανοητό ότι το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο θα πρέπει να προσφέρει μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ δημοσιονομικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο. Το ακριβές σημείο ισορροπίας θα προκύψει από την πολιτική διαπραγμάτευση μεταξύ κρατών που βιώνουν πολύ διαφορετικές δημοσιονομικές συνθήκες.

Βιώσιμη ανάπτυξη και νέο Σύμφωνο Σταθερότητας

Του Κωνσταντίνου Κόλλια
Προέδρου του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

Οι εξελίξεις γύρω από την πανδημία και τα μέτρα στήριξης αναζωπύρωσαν την αυτονόητη συζήτηση γύρω από την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας στην Ευρωζώνη.

Πρόκειται για μία συζήτηση, η οποία ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2008, με αφορμή την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, αλλά δεν κατέληξε στο επιθυμητό αποτέλεσμα λόγω της άρνησης της γερμανικής πλευράς.

Πλέον, όμως, η εμπειρία μας από τα, απολύτως αναγκαία, μέτρα στήριξης των ευρωπαϊκών οικονομιών δείχνει ότι οι αυστηροί στόχοι για το χρέος και το έλλειμμα δεν έχουν καμία θέση στην Ευρωζώνη του 2022.

Ο ευρωπαϊκός νότος και όσοι καταλαβαίνουν από το πώς κινείται η οικονομία και η αγορά σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης πιέζουν προς τη ριζική αναθεώρηση και χαλάρωση αυτών των στόχων, με τους βορειοευρωπαίους να διατηρούν τις επιφυλάξεις τους.

Η συζήτηση αυτή έρχεται σε μια πολύ ιδιαίτερη συγκυρία για την Ελλάδα, την ώρα που, μέσω και του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, έχει ήδη αρχίσει να διαμορφώνει το νέο παραγωγικό μοντέλο της οικονομίας της.

Στη συζήτηση αυτή επιχειρεί να συμβάλει και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος με το παρόν τεύχος.

Διότι, στο τέλος της ημέρας, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αναθεωρημένο Σύμφωνο Σταθερότητας δε σημαίνει ούτε δημοσιονομική ασφυξία, αλλά ούτε και δημοσιονομική ασυδοσία.

Σημαίνει εφικτοί, ελαστικοί και διαρκώς επικαιροποιημένοι στόχοι.

Σημαίνει, δηλαδή, ένα νέο, βιώσιμο Σύμφωνο Σταθερότητας.

Βασικές αρχές για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων

Του Γιάννη Στουρνάρα
Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Η διαβούλευση για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ είναι μια διαδικασία που ξεκίνησε πριν ξεσπάσει η πανδημία, καθώς είχαν ήδη διαφανεί οι αδυναμίες του υφιστάμενου δημοσιονομικού πλαισίου με πιο βασική την υπερ-κυκλικότητα (procyclicality) της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής^[1]. Διαδοχικές μεταρρυθμίσεις κατά την προηγούμενη δεκαετία^[2] ενίσχυσαν το δημοσιονομικό πλαίσιο και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών εισάγοντας επιπλέον κανόνες, προσέθεσαν όμως υπερβάλλουσα πολυπλοκότητα, υπονομεύοντας τη δημοσιονομική συμμόρφωση και την αξιοπιστία των δημοσιονομικών κανόνων έναντι των αγορών.

Η υγειονομική κρίση κατέστησε αναγκαία την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), οδηγώντας σε ραγδαία αύξηση του δημοσίου χρέους λόγω της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής και του αυξημένου δανεισμού που απαιτήθηκε για τη χρηματοδότηση των έκτακτων μέτρων. Η άρση της γενικής ρήτρας διαφυγής του ΣΣΑ το 2023 απαιτεί μια νέα ματιά στους ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς κανόνες που εφεξής θα ισχύσουν, λαμβάνοντας υπόψη το νέο μακροοικονομικό περιβάλλον και τις αβεβαιότητες που το συνοδεύουν, ώστε να επιτευχθεί ένας αποτελεσματικότερος συντονισμός των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών.

Η τήρηση των υφιστάμενων κανόνων από το 2023 και μετά συνεπάγεται μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή για κάποιες χώρες της ευρωζώνης με υψηλό δημόσιο χρέος, προκειμένου να μην ενταχθούν στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος, γεγονός που είναι πολιτικά δύσκολο διαχείρισιμο^[3]. Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι το μακροοικονομικό περιβάλλον στη μετά-πανδημία εποχή αναμένεται να είναι πολύ ευνοϊκό για τη δυναμική του χρέους λόγω των αυξημένων ρυθμών ανάπτυξης (απόρροια της αύξησης των δημοσίων

επενδύσεων που θα χρηματοδοτηθούν μέσω του NGEU) και των χαμηλών επιτοκίων αναχρηματοδότησης λόγω της μεσοπρόθεσμης προοπτικής για συνέχιση της διευκολυντικής νομισματικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, η διασφάλιση δημοσιονομικής βιωσιμότητας με την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και η διατηρήσιμη πτωτική πορεία του χρέους, καθίσταται σχετικά ευκολότερη σε σύγκριση με ένα περιβάλλον που θα εξέλειπαν οι παραπάνω παράγοντες.

Το αποτύπωμα της πανδημικής κρίσης στα δημοσιονομικά μεγέθη και η απειλή συσσώρευσης αποκλίσεων μεταξύ των οικονομιών της ευρωζώνης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αναθεώρησης των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων, η οποία θα μπορούσε να βασιστεί στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Ενίσχυση της αντι-κυκλικότητας (countercyclical) της δημοσιονομικής πολιτικής: Η περιστολή σε περιόδους ανάπτυξης και η επέκταση σε περιόδους ύφεσης, είναι σημαντική ιδιαίτερα για τις υπερχρεωμένες χώρες, καθώς εγγυάται μια βιώσιμη πτωτική πορεία του δημόσιου χρέους.

- Καθορισμός ενός δημοσιονομικού στόχου (anchor) με ένα λειτουργικό δημοσιονομικό κανόνα (operational rule): Στην τρέχουσα συγκυρία, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους καθίσταται ως πρωτεύων μεσο-μακροπρόθεσμος στόχος δημοσιονομικής πολιτικής. Ως λειτουργικός κανόνας επίτευξης του στόχου αυτού προκρίνεται ο έλεγχος του ρυθμού αύξησης των δημοσίων δαπανών, καθώς θεωρείται ένας αποτελεσματικός κανόνας εφαρμογής δημοσιονομικής πειθαρχίας που ενισχύει τον αντι-κυκλικό χαρακτήρα της δημοσιονομικής πολιτικής. Παράλληλα, με βάση τα παραπάνω, θα πρέπει τα έσοδα να προσαρμόζονται αντιστοίχως προκειμένου να επιτευχθεί ο δημοσιονομικός στόχος.

- Διατήρηση των υφιστάμενων επιπέδων αναφοράς^[4], με παροχή ευελιξίας: Μερική

“

Το αποτύπωμα της πανδημικής κρίσης στα δημοσιονομικά μεγέθη και η απειλή συσσώρευσης αποκλίσεων μεταξύ των οικονομιών της ευρωζώνης καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αναθεώρησης των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων.

(κατά περίπτωση) τροποποίηση του υφιστάμενου κανόνα σχετικά με τον ρυθμό μείωσης του δημοσίου χρέους, προκειμένου να διασφαλιστεί η διατηρήσιμη πτωτική πορεία του μέσω μιας ρεαλιστικής και αξιόπιστης δημοσιονομικής προσαρμογής, που θα λαμβάνει υπόψη το ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον και τη δημοσιονομική θέση της κάθε χώρας.

- Αποτελεσματικός και αξιόπιστος μηχανισμός επιτήρησης της εφαρμογής του νέου πλαισίου: Η συμμόρφωση των εθνικών κυβερνήσεων με τους νέους κανόνες είναι απαραίτητη για τη βιώσιμη εφαρμογή τους και την αξιοπιστία της ακολουθούμενης δημοσιονομικής στρατηγικής.

- Απλοποίηση: Η δομή του νέου πλαισίου θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από απλότητα και διαφάνεια. Για το σκοπό αυτό, θα ήταν επωφελές οι νέοι κανόνες να είναι λιγότερο εξαρτημένοι από μη παρατηρήσιμες μεταβλητές που δυσχεραίνουν την κατανόηση και την αποτελεσματική επιτήρηση τους.

- Διαφύλαξη των δημόσιων επενδύσεων: Δεδομένων των πιεστικών αναγκών για τον “πράσινο” και “ψηφιακό” μετασχηματισμό των οικονομιών τα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να παύσει η πρακτική περικοπής επενδυτικών δαπανών ως μέσο επίτευξης δημοσιονομικών στόχων.

- Ενίσχυση των Εθνικών Ανεξάρτητων Δημοσιονομικών Θεσμών: Τα Δημοσιονομικά Συμβούλια, παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα πρέπει να αναλάβουν ενεργότερο ρόλο στην επιτήρηση και αξιολόγηση της ακολουθούμενης δημοσιονομικής πολιτικής. Η συμμετοχή εθνικών φορέων στην επιτήρηση του νέου δημοσιονομικού πλαισίου θα ενδυναμώσει την ιδιοκτησία των οικονομικών πολιτικών και θα συμβάλλει στην κα-

λύτερη επικοινωνία των στόχων πολιτικής προς το κοινωνικό σύνολο.

Τέλος, μαζί με την αναθεώρηση του ΣΣΑ θα πρέπει να αναγνωρισθεί και η σημασία της δημιουργίας ενός μόνιμου κεντρικού εργαλείου δημοσιονομικής ικανότητας (central fiscal capacity). Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NGEU), με την έκδοση κοινού ευρωπαϊκού χρέους για τη χρηματοδότηση δημόσιων επενδύσεων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, συμβάλλει καθοριστικά στη δημιουργία δημοσιονομικού χώρου και βοηθά στη σύγκλιση των ευρωπαϊκών οικονομιών, καθώς οι περισσότερο χρεωμένες χώρες επωφελούνται περισσότερο από τα διαθέσιμα κονδύλια. Αποτελεί, επίσης, υπόδειγμα για το μέλλον της οικονομικής διακυβέρνησης της ευρωζώνης συνδυάζοντας σε διακρατικό επίπεδο δημοσιονομικές μεταβιβάσεις με δημοσιονομική υπευθυνότητα.

[1] Πιο συγκεκριμένα, η υπερ-κυκλικότητα (procyclicality) οδήγησε αφενός στην περιορισμένη δημιουργία δημοσιονομικών αποθεμάτων (buffers) σε καλές οικονομικές περιόδους και, αφετέρου, σε αυτοαναιρούμενες επιδράσεις (self-defeating effect) στη δυναμική του δημόσιου χρέους, καθώς το μέγεθος της ύφεσης που προκλήθηκε από την ταχεία δημοσιονομική προσαρμογή επιβάρυνε περισσότερο την δυναμική του απ’ ό,τι η βελτίωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος.

[2] ‘Six-Pack’ – 2011, ‘Two-Pack’ – 2013.

[3] Η Ελλάδα, λόγω της διαρθρωτικής δημοσιονομικής προσαρμογής που έκανε τα προηγούμενα χρόνια, αναμένεται να επιστρέψει σε διαρθρωτικά πρωτογενή πλεονάσματα από το 2023, με την άρση των έκτακτων μέτρων στήριξης της πανδημίας.

[4] Έλλειμμα: 3% του ΑΕΠ, χρέος: 60% του ΑΕΠ.

Η επιτάχυνση της ανάπτυξης «κλειδί» για τη μείωση του χρέους

Του Θόδωρου Σκυλακάκη

Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών

Στη δύσκολη και πολύμηνη, όπως αναμένεται, συζήτηση για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, βασική επιδίωξη της ελληνικής κυβέρνησης είναι να μπορεί η χώρα μας, με τους νέους κανόνες που θα θεσπιστούν, να υλοποιήσει μια μακροχρόνια πολιτική, που να συνδυάζει τη δημοσιονομική σύνεση, με τη γρήγορη ανατροφοδοτούμενη ανάπτυξη, που είναι και το «κλειδί» για τη μείωση του χρέους.

Οι δημοσιονομικοί κανόνες, προβλέπουν, μεταξύ άλλων, ότι το χρέος κάθε χώρας δεν πρέπει να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ. Πρόκειται, ωστόσο, πλέον για έναν μη αποδοτικό στόχο, από πλευράς της αναγκαίας ισορροπίας, που πρέπει να έχει η οικονομική πολιτική των κρατών-μελών, καθώς μετά την πανδημία το δημόσιο χρέος στην Ευρωζώνη, συνολικά, έχει περάσει το 100% του ΑΕΠ. Αυτό το περιοριστικό κριτήριο έχει επισημανθεί από την ελληνική κυβέρνηση και αναγνωριστεί και από σημαντικούς θεσμικούς παράγοντες, όπως ο ESM, και είμαι αισιόδοξος πως επ' αυτού, τουλάχιστον, θα βρεθεί ένας καλός συμβιβασμός.

Ήδη, άλλωστε, στις χώρες που είναι πάνω από το 100% εντάσσονται και κάποιες μεγάλες, όπως η Ιταλία, η Γαλλία και η Ισπανία.

Η Ελλάδα, πάντως, ακόμα και στην περίπτωση ενός πολύ καλού συμβιβασμού, θα συνεχίσει να πρέπει να επιτυγχάνει, ήπια, πρωτογενή πλεονάσματα στο προβλεπτό μέλλον. Και αυτό, διότι τα επόμενα 10-20 χρόνια πρέπει να μεταφέρει μεγάλο μέρος του χρέους της από τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς και τα κράτη που μας δάνεισαν στις αγορές. Κάτι που έχουμε, ήδη, αρχίσει να το κάνουμε, με πρώτα τα χρέη μας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα οποία και εξοφλούνται εξ'

ολοκλήρου. Συνεπώς, έχουμε δύο περιορισμούς στη δημοσιονομική πολιτική, τους δημοσιονομικούς κανόνες και τις αγορές, με τις δεύτερες να γίνονται όλο και πιο σημαντικές κάθε χρόνο. Γιατί, όπως εξήγησα, ό,τι είδος κανόνων κι αν αποφασιστεί, θα πρέπει να δανειζόμαστε όλο και περισσότερο από τις αγορές για να αποπληρώσουμε το χρέος στον επίσημο τομέα, για τις επόμενες δεκαετίες.

Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από την πραγματικότητα, βάσει της οποίας η Ελλάδα έχει συσσωρεύσει ένα μεγάλο χρέος, και να κάνουμε σα να μην υπάρχει. Αυτό, όμως, που μπορούμε να κάνουμε είναι να το διαχειριστούμε όσο το δυνατό καλύτερα. Άλλωστε, δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι το ελληνικό χρέος είναι μεν καλά διαρθρωμένο, από πλευράς επιτοκίων και μακροχρόνιας διάρκειας, ταυτόχρονα, όμως είναι και πολύ υψηλό.

Η δική μου πρόβλεψη είναι ότι, τελικά, θα καταλήξουμε σε μια συμφωνία, που θα συνεπάγεται για εμάς ήπια πρωτογενή πλεονάσματα, με το ακριβές ύψος αυτών να μην παίζει τόσο καθοριστικό ρόλο στα δικά μας δημόσια οικονομικά όσο ο ρυθμός ανάπτυξης τον οποίο θα επιτυγχάνουμε. Εκεί βρίσκεται, όπως προανέφερα, το «κλειδί» για την ταχεία μείωση του χρέους.

Η αρχή έχει ήδη γίνει, καθώς οι καλύτερες επιδόσεις που σημειώσαμε το 2021 -παρά την πανδημική κρίση- έναντι του 2019, σε κρίσιμα μακροοικονομικά μεγέθη, όπως οι επενδύσεις και οι εξαγωγές, συνιστούν σημαντικές ενδείξεις για την ασφαλή μετάβαση της ελληνικής οικονομίας από την ανάκαμψη στη διατηρήσιμη ανάπτυξη εντός του 2022.

“

Η δική μου πρόβλεψη είναι ότι, τελικά, θα καταλήξουμε σε μια συμφωνία, που θα συνεπάγεται για εμάς ήπια πρωτογενή πλεονάσματα.

Το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας. Για μία ριζική αλλαγή στην Ευρώπη

Του Γιώργου Σταθάκη

Πρώην Υπουργού και Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το Σύμφωνο Σταθερότητας εδράζεται στη Συμφωνία του Μάαστριχτ του 1992 για την εισαγωγή του κοινού νομίσματος και στην ιδέα ότι η νομισματική πολιτική, ασκούμενη από μία ανεξάρτητη Κεντρική Τράπεζα, αρκεί για να ελέγχει το ύψος και τον έλεγχο του πληθωρισμού (ο πληθωρισμός είναι καθαρά νομισματικό φαινόμενο). Αρκεί φυσικά, η δημοσιονομική πολιτική να αδρανοποιηθεί ως πεδίο άσκησης οικονομικής πολιτικής από κυβερνήσεις και πολιτικούς επιρρεπείς στη δημιουργία ελλειμμάτων και στην απόσπαση νομισματικών πόρων για τη χρηματοδότηση τους.

Το πλαίσιο αυτό, επηρεασμένο από την κυρίαρχη τότε θεωρία του μονεταρισμού, επιβίωσε της κρίσης του 2008, με την επιλογή των πολιτικών λιτότητας και της δημοσιονομικής προσαρμογής των χωρών που αντιμετώπισαν μεγαλύτερα προβλήματα αλλά εγκαταλείφθηκε πλήρως στην οικονομική κρίση της πανδημίας. Τώρα, η Κεντρική Τράπεζα προχώρησε σε μία τεράστια ποσοτική χαλάρωση, αλλά ταυτόχρονα υπογράμμισε ότι η νομισματική πολιτική πρέπει να συμπληρωθεί από δημοσιονομική πολιτική με μεγάλα ελλείμματα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κρίση.

Η αναστολή του Συμφώνου Σταθερότητας την περίοδο της κρίσης της πανδημίας ήταν δεδομένη. Μαζί και η εισαγωγή νέων θεσμών, όπως το Ταμείο Ανάκαμψης, με δανεισμό της ΕΕ για πρώτη φορά

και την κατανομή των πόρων με κριτήρια την ένταση της κρίσης και όχι εθνικές ποσοστώσεις. Την επομένη της κρίσης, το Σύμφωνο Σταθερότητας θα επικρατήσει είναι το πιο κρίσιμο ερώτημα για το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Όλοι αναγνωρίζουν ότι δεν μπορεί να επιστρέψουμε στα παλιά, καθώς τα δεδομένα είναι διαφορετικά. Μόνο το χρέος ανέβηκε από 70% του ΑΕΠ σχεδόν στο 95%. Κάθε αλλαγή, του 60% και του 3%, οι περίφημοι δύο αυθαίρετοι αριθμοί του 1992, θεωρείται ότι επιβάλλει αλλαγή της αρχικής συμφωνίας, που πρακτικά είναι αδύνατο.

Εντούτοις υπάρχει λύση και αφορά την ερμηνεία της Συμφωνίας, η οποία έτυχε τουλάχιστον 4 συμφωνιών – ερμηνείας από το 1992 μέχρι το 2008. Με βάση αυτές τις ερμηνείες επιβλήθηκε εξάλλου η ακραία πολιτική λιτότητας. Ας θυμίσουμε ότι όταν οι πρώτες που παρέκκλιναν ήταν η Γερμανία και η Γαλλία, η Κομισιόν προσπάθησε να επιβάλλει πρόστιμα, και όταν απέτυχε προσέφυγε στο Ανώτατο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, που πρακτικά δίκαιωσε τις αποκλίσεις, αν και επικαλέστηκε διαδικαστικά θέματα.

Μια νέα ερμηνεία σημαίνει δυο θεμελιακές παραμέτρους.

Πρώτον, τι δεν εντάσσεται στο έλλειμμα του 3%. Για παράδειγμα μπορούν να εξαιρεθούν οι επενδύσεις στο σύστημα υγείας ή οι πράσινες

“

Τα διακυβεύματα της επόμενης μέρας και οι λύσεις είναι υπαρκτές, αρκεί οι πολιτικές δυνάμεις να επιλέξουν τις προοδευτικές και αναγκαίες λύσεις για μία βιώσιμη ανάπτυξη.

επενδύσεις σε υποδομές που θα διευκολύνουν την επίτευξη των υψηλών στόχων της πράσινης μετάβασης.

Δεύτερον, ο τρόπος αποκλιμάκωσης του δημόσιου χρέους για το τμήμα που υπερβαίνει το 60%. Είναι διαφορετικό να απομειώνεται σε βάθος δεκαετίας, εικοσαετίας ή τριακονταετίας. Είναι επίσης διαφορετικό να ενεργοποιείται ο μηχανισμός του ESM για την απορρόφηση μέρους του χρέους με ευνοϊκούς όρους. Τέλος είναι πιθανόν, να έχει διαφοροποιημένη απομείωση ανάλογα με τον ρυθμό ανάπτυξης και την κατάσταση στην αποχόληση.

Άλλη μια βασική παράμετρος αφορά τους νέους ευρωπαϊκούς θεσμούς όπως το Ταμείο

Ανάκαμψης. Η μονιμοποίηση ενός τέτοιου θεσμού ξεπερνά το ασφυκτικό πλαίσιο του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού που κινείται κοντά στο 1% του ΑΕΠ. Η ΕΕ είναι καθηλωμένη και αναπόφευκτα παραπέμπει σε «εθνικές προσαρμογές» σε περιόδους τόσο άνισης ανόδου των οικονομιών όσο και σε περιόδους άνισης επιπτώσεων μιας κρίσης. Ο διπλασιασμός του προϋπολογισμού στο 2% ή η δυνατότητα δανεισμού όπως στην περίπτωση του Ταμείου Ανάκαμψης, διαμορφώνει νέες συνθήκες στην αλλαγή οικονομικής πολιτικής.

Αυτά θα είναι τα διακυβεύματα της επόμενης μέρας και οι λύσεις είναι υπαρκτές, αρκεί οι πολιτικές δυνάμεις να επιλέξουν τις προοδευτικές και αναγκαίες λύσεις για μία βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες στην ΕΕ μετά την πανδημία

Του Φίλιππου Σακινίδη
Πρώην Υπουργού Οικονομικών

Η εκδήλωση της πανδημίας υποχρέωσε την ΕΕ να αναστείλει την εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων για να αντιμετωπίσουν οι χώρες τις συνέπειες της κρίσης μέσω των εθνικών προϋπολογισμών. Η επιλογή αυτή πρόσθεσε ένα ακόμη επιχείρημα για την αναθεώρησή τους που είχε αποφασιστεί πριν ξεσπάσει η κρίση της πανδημίας.

Οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ αποδείχτηκε ότι δεν ήταν λειτουργικοί γιατί ήταν προκυκλικό και όχι αντικυκλικό. Δεν ήταν εύκολα παρατηρήσιμοι και ήταν δύσκολη η εφαρμογή τους. Υπαγορεύτηκαν από τη λογική της Συναίνεσης της Ουάσιγκτον που κυριαρχούσε όταν συντάχθηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στη χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009 οδήγησαν την ΕΕ σε βαθιά ύφεση.

Τριάντα χρόνια μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ η Συναίνεση της Ουάσιγκτον - που δεν αναγνώριζε ουσιαστικό ρόλο στη δημοσιονομική πολιτική - εγκαταλείφθηκε και από τους πλέον φανατικούς υπέρμαχους της. Σε συνθήκες χαμηλών επιτοκίων που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής, οι κεντρικοί τραπεζίτες ανά τον κόσμο εγκαλούν τις

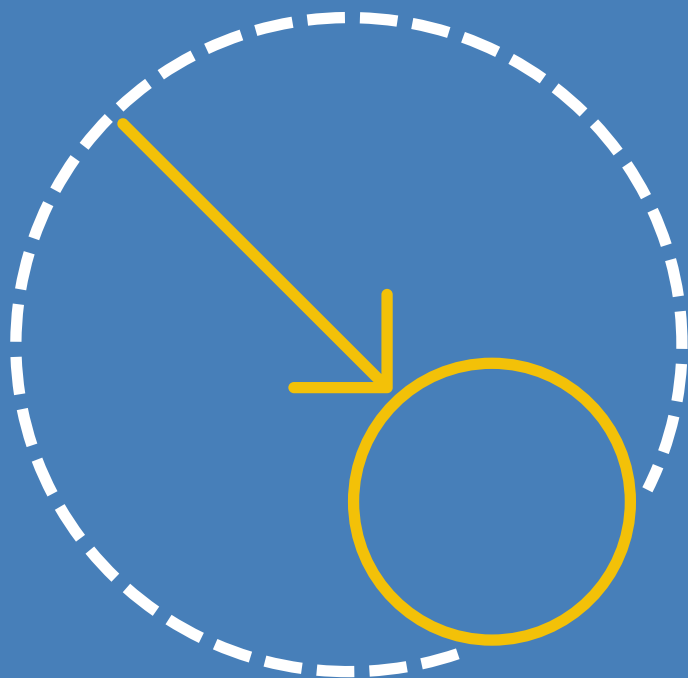
κυβερνήσεις τους γιατί δε δαπανούν αρκετά για να σταθεροποιήσουν τις οικονομίες από τις συνέπειες των διαδοχικών κρίσεων.

Η νομισματική πολιτική για να είναι πιο αποτελεσματική χρειάζεται τη συνδρομή της δημοσιονομικής πολιτικής. Στην ΕΕ που δεν έχει ισχυρό ομοσπονδιακό προϋπολογισμό, το βάρος σε κάθε κρίση πέφτει στους εθνικούς προϋπολογισμούς. Όμως ο διαθέσιμος δημοσιονομικός χώρος σε κάθε χώρα είναι διαφορετικός και αυτό δημιουργεί δυσκολίες στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης. Χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος έχουν μικρότερα περιθώρια παρέμβασης σε σχέση με χώρες με μικρό δημόσιο χρέος.

Η απόφαση για αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων είναι αναγκαία καθώς η επανεκκίνηση των οικονομιών είναι επισφαλής. Μια επιστροφή στους παλιούς δημοσιονομικούς κανόνες θα την υπονόμει. Χώρες όπως Ελλάδα και Ιταλία με επιστροφή στον κανόνα για μείωση του δημόσιου χρέους σε ετήσια βάση κατά το 1/20 της απόστασης από το όριο του 60% του ΑΕΠ, θα χρειαζόνταν υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα που θα καθήλωναν τις οικονομίες τους σε στασιμότητα.

“

Η ελληνική κυβέρνηση από κοινού με χώρες με υψηλό χρέος θα πρέπει να διεκδικήσουν την κατάργηση του κανόνα ετήσιας μείωσης του χρέους.

Οι χώρες της ΕΕ έχουν δεσμευτεί για την επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή και τον ψηφιακό μετασχηματισμό και πρέπει να αυξήσουν τις δημόσιες επενδύσεις για να καλύψουν το έλλειμμα δημόσιων υποδομών που δημιούργησαν οι πολιτικές λιτότητας της τελευταίας δεκαετίας.

Οι «φειδωλοί» της ΕΕ διαφωνούν με την ανάγκη αναθεώρησης των κανόνων, ισχυριζόμενοι ότι είναι αρκετά ευέλικτοι για να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των χωρών. Οι τελικές αποφάσεις θα επηρεαστούν καθοριστικά από τη στάση της νέας τρικομματικής κυβέρνησης της Γερμανίας. Η ανάληψη του Υπουργείου Οικονομικών από το FDP περιορίζει το ενδεχόμενο σημαντικών αλλαγών. Εξίσου καθοριστικός όμως για τις τελικές αποφάσεις θα είναι ο ρόλος της Γαλλίας και της Ιταλίας.

Η ελληνική κυβέρνηση, από κοινού με χώρες με υψηλό χρέος, θα πρέπει να διεκδικήσουν την κατάργηση του κανόνα ετήσιας μείωσης του χρέους. Επίσης, να πάψει ο Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος να υπαγορεύει τη δημοσιονομική προσαρμογή κάθε χώρας. Οι νέοι κανόνες για να διασφαλίσουν συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει να διευκολύνουν – πιθανότατα με τη μέθοδο εξαιρέσεων από τον υπολογισμό των δαπανών- τον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό. Να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας και ταυτόχρονα να πείθουν τις αγορές ώστε οι χώρες με υψηλό δημόσιο χρέος να μην επιβαρυνθούν -μετά την αναστολή των ευνοϊκών αποφάσεων της ΕΚΤ - με υψηλό κόστος δανεισμού και χάνουν δημοσιονομικό χώρο.

Αντιλαϊκός ο όποιος συμβιβασμός για το νέο Πλαίσιο Σταθερότητας

Του Νίκου Καραθανασόπουλου

Μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ

Η εκδήλωση της νέας, βαθιάς, καπιταλιστικής κρίσης, η οποία επιταχύνθηκε από την εμφάνιση της πανδημίας, όξυνε τις αντιθέσεις, τις φυγόκεντρες τάσεις στο εσωτερικό της ΕΕ και ιδιαίτερα της Ευρωζώνης. Οι αντιθέσεις ανάμεσα στα κράτη - μέλη της ΕΕ οξύνθηκαν, λόγω της επίδρασης του νόμου της ανισόμετρης ανάπτυξης τόσο στο εσωτερικό της ΕΕ όσο και με τους κατ' εξοχήν ανταγωνιστές της, τις ΗΠΑ και την Κίνα. Η ενίσχυση της θέσης της Γερμανίας έναντι της Γαλλίας και της Ιταλίας αυξήθηκε ακόμη περισσότερο. Ωστόσο, οι αντιθέσεις οξύνθηκαν και λόγω της αντικειμενικής διαφοράς στη δημοσιονομική τους κατάσταση και στα προβλήματα διαχείρισης του κρατικού χρέους και των ετήσιων ελλειμμάτων.

Δοκιμάζονταν αφενός η αντοχή της Γερμανίας να σηκώσει το κύριο βάρος του κοινού δανεισμού στην ΕΕ και αφετέρου οι εξαιρετικά περιορισμένες δυνατότητες των υπερχρεωμένων κρατών (Ελλάδα, Ιταλία κ.α.) να προχωρήσουν σε νέο δανεισμό, που θα διασφάλιζε επί της ουσίας την ικανοποιητική στήριξη των μονοπωλιακών τους ομίλων.

Ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε για τη διαχείριση της κρίσης, η επεκτατική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ, η ρήτρα διαφυγής από τη δημοσιονομική σταθερότητα και τους πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, ο κοινός δανεισμός για τη χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το οποίο συνοδεύεται από ένα πανευρωπαϊκό μνημόνιο για την προώθηση νέων αντεργατικών και αντιλαϊκών μέτρων, είναι προσωρινός και δεν αναιρεί το βάθος και την ουσία των αντιθέσεων.

Η είσοδος στη φάση της ανάκαμψης επαναφέρει στο προσκήνιο αυτές τις αντιθέσεις, οι οποίες βρίσκονται στη βάση των διαφορετικών προσεγγίσεων που εκφράζονται σε μια σειρά σοβαρά ζητήματα που δοκιμάζουν τη συνοχή της ΕΕ και της Ευρωζώνης.

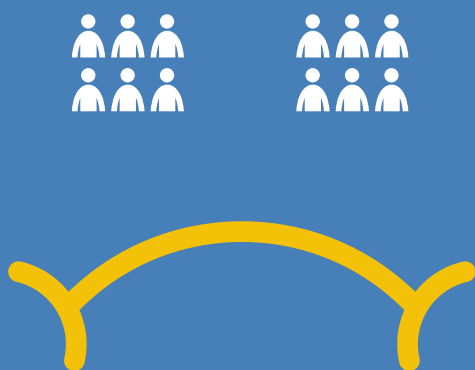
Μια ανάκαμψη, η οποία και αυτή χαρακτηρίζεται από τα τρία Α:

- Αντεργατική. Η λήψη μιας σειράς νέων αντεργατικών μέτρων, τα οποία ήρθαν να προστεθούν σ' αυτά των τριών προηγούμενων μνημονίων, διαμορφώνουν τους μηχανισμούς αναπαραγωγής μιας πολύ φθηνής εργατικής δύναμης, αναλώσιμης και χωρίς συγκροτημένα εργασιακά, ασφαλιστικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα. Σε μία περίοδο μάλιστα, κατά την οποία η εφαρμογή της νέας τεχνολογίας στα πλαίσια της ψηφιακής μετάβασης εκτινάσσει την παραγωγικότητα της εργασίας, οι εργαζόμενοι αντί να δουλεύουν λιγότερο και να αμείβονται περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, βλέπουν να ξηλώνονται καθημερινά εργατικά δικαιώματα και κατακτήσεις.

- Άδικη. Θα οξύνει ακόμη περισσότερο τις κοινωνικές ανισότητες, συγκεντρώνοντας τον κοινωνικά παραγόμενο πλούτο σ' όλο και λιγότερα χέρια, θα ανοίξει ακόμη περισσότερο την ψαλίδα ανάμεσα στις υπαρκτές δυνατότητες και στο επίπεδο ικανοποίησης των λαϊκών αναγκών. Η

“

Ο όποιος συμβιβασμός επιτευχθεί για τη νέα οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ και το νέο πλαίσιο δημοσιονομικής σταθερότητας θα είναι επώδυνο για τους λαούς.

πράσινη μετάβαση θα φέρει πανάκριβα εμπορεύματα και υπηρεσίες.

- Αβέβαια. Μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης θα διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις για την εκδήλωση της νέας καπιταλιστικής κρίσης. Καμία μορφή διαχείρισης δεν μπορεί να αναιρέσει τον κυκλικό χαρακτήρα της καπιταλιστικής οικονομίας.

Επιβεβαιώνεται ότι και το νέο μίγμα διαχείρισης (κείνσιανής κοπής) με την επεκτατική νομισματική πολιτική που οδηγεί στον πληθωρισμό και την έντονη κρατική παρέμβαση που αυξάνει τα κρατικά χρέη, είναι επί της ουσίας αναποτελεσματικό και αντιλαϊκό.

Ο όποιος συμβιβασμός επιτευχθεί για τη νέα

οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ και το νέο πλαίσιο δημοσιονομικής σταθερότητας θα είναι επώδυνο για τους λαούς. Τα πρωτογενή πλεονάσματα θα συνεχίσουν να ματώνουν τους λαούς για τη διαχείριση του κρατικού χρέους. Ακόμη και αν ένα μέρος του αμοιβαιοποιηθεί, αυτό θα συνοδεύεται από νέα σκληρά αντιλαϊκά μέτρα περιορισμού δαπανών, ιδιαίτερα των συνταξιοδοτικών και κοινωνικών.

Εντός των τειχών του συστήματος και σε συνθήκες κυριαρχίας της ΕΕ δεν μπορεί να υπάρξει διέξοδος προς όφελος των λαών. Οι λαοί πρέπει με την πάλη τους να σπάσουν τα καπιταλιστικά δεσμά, που όλο και περισσότερο τους αλυσοδένουν.

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης μετά την πανδημία

Του Μιχάλη Γ. Αργυρού

*Πρόεδρου Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομόνων,
Καθηγητή Οικονομικών Πανεπιστημίου Πειραιώς*

Με επικοινωνία της που δημοσιεύτηκε στις 19 Οκτωβρίου 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην επανέναρξη του δημοσίου διαλόγου επί της πιθανής αναθεώρησης του ευρωπαϊκού πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης. Κεντρικός (αν και όχι αποκλειστικός) πυλώνας του πλαισίου αυτού είναι οι διατάξεις που αναφέρονται στην ευρωπαϊκή δημοσιονομική διακυβέρνηση, το γνωστό σε όλους μας Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Το ΣΣΑ αφορά το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), εντούτοις έχει μια ιδιαίτερη σημασία για τις χώρες της ευρωζώνης (ΕΖ), οι οποίες μοιράζονται ένα κοινό νόμισμα.

Ιδανικά, μια νομισματική ένωση όπως η ΕΖ πρέπει να χαρακτηρίζεται και από κάποιας μορφής δημοσιονομική ένωση, όπως π.χ. συμβαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες. Με δεδομένο όμως ότι για το προβλεπτό τουλάχιστον μέλλον μια τέτοια εξέλιξη δεν είναι πολιτικά εφικτή, είναι γενικώς παραδεκτό ότι ο συντονισμός των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών μέσα από ένα σύστημα κοινά αποδεκτών κανόνων είναι απαραίτητη. Και βεβαίως, τελικός στόχος των κανόνων αυτών δεν μπορεί

παρά να είναι η μακροχρόνια διατηρησιμότητα του δημοσίου χρέους.

Εντούτοις, όπως όλοι οι κανόνες, έτσι και αυτοί του ΣΣΑ πρέπει να αξιολογούνται και να προσαρμόζονται σε μεταβαλλόμενες συνθήκες. Όπως σημειώνει με εξαιρετική διορατικότητα ο Francis Fukuyama στο κλασικό του έργο «The origins of political order», οι κανόνες καθορίζονται με βάση τις συνθήκες και ανάγκες που επικρατούν τη στιγμή της δημιουργίας τους. Αν αυτές μεταβληθούν ουσιαστικά και οι κανόνες δεν προσαρμοστούν ανάλογα, τότε από δύναμη σταθερότητας και πρόοδου οι κανόνες μπορούν να εξελιχθούν σε δύναμη αστάθειας και οπισθοδρόμησης.

Αυτό είναι το βασικό ζητούμενο στην επερχόμενη συζήτηση. Πόσο διαφορετικό είναι το ευρωπαϊκό δημοσιονομικό και ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον μετά την κρίση της πανδημίας; Σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη είναι, πολύ διαφορετικό. Σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ η πανδημία οδήγησε σε σημαντική αύξηση του ποσοστού δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ. Παράλληλα, και προ της πανδημίας και ακόμα περισσότερο μετά

από αυτή, στην ΕΕ υπάρχει διαπιστωμένη ανάγκη για δημόσιες επενδύσεις που θα υποστηρίξουν την παραγωγικότητα, θα συμβάλλουν στην επιτυχή αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, και θα ενισχύσουν την ευρωπαϊκή στρατηγική ανεξαρτησία σε κρίσιμους τομείς. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility – RRF) θα συνεισφέρει σημαντικά στην κάλυψη των ευρωπαϊκών επενδυτικών αναγκών, θα χρειαστούν όμως και σημαντικές εθνικές επενδύσεις. Τέλος, το σοκ της πανδημίας έχει δημιουργήσει αυξημένη ανάγκη για μια πιο ευέλικτη προσαρμογή στις κινήσεις του οικονομικού κύκλου, ειδικά υπό το πρίσμα του επεκτατικού χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής.

Με βάση τα παραπάνω, μια αναθεώρηση του ΣΣΑ οφείλει να εξασφαλίζει την μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Παράλληλα, πρέπει να είναι βοηθητική στην οικονομική ανάκαμψη από το σοκ της πανδημίας και να προσφέρει την απαραίτητη ευελιξία για τη μελλοντική διαχείριση του οικονομικού κύκλου. Πρέπει επίσης να

προστατεύει αποτελεσματικά τις επενδύσεις που αυξάνουν την παραγωγικότητα και προωθούν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, πρέπει να ενισχύει την εθνική ιδιοκτησία των προνοιών της, μέσα από ένα πλαίσιο που θα περιλαμβάνει και θετικά κίνητρα. Τέλος, η νέα αρχιτεκτονική πρέπει να μεγιστοποιεί τις συνέργειες μεταξύ των συστατικών του συνολικού μείγματος πολιτικής και να ενισχύει τη στρατηγική αυτονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπερασματικά, η συζήτηση για την αναθεώρηση του ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου πρέπει να γίνει με έναν πραγματιστικό και εποικοδομητικό τρόπο, βασισμένο στα πραγματικά στοιχεία, χωρίς ιδεολογικούς περιορισμούς. Με αυτό τον τρόπο, η Ευρώπη θα μπορέσει να πάρει τις σωστές αποφάσεις προς την επίτευξη και μακροχρόνιας δημοσιονομικής βιωσιμότητας και ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Όπως συμβαίνει πολύ συχνά στα οικονομικά, η επιλογή μεταξύ φαινομενικά διαφορετικών επιδιώξεων έχουν περισσότερη εφαρμογή στον βραχυπρόθεσμο παρά στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

“

Μια αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης οφείλει να εξασφαλίζει την μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Δημοσιονομικό πλαίσιο και ανάπτυξη

Του Φραγκίσκου Κουτεντάκη

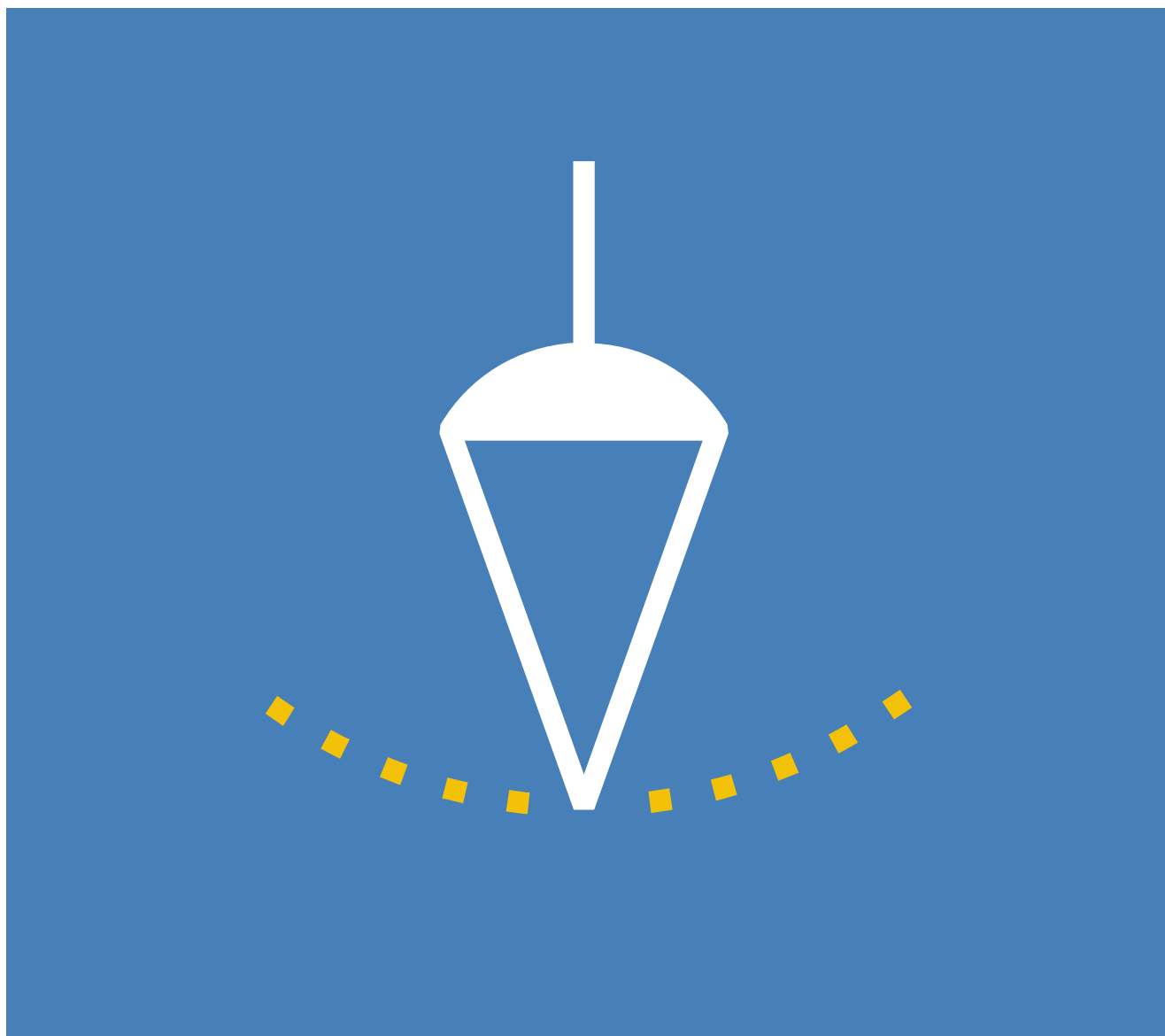
Συντονιστή Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή

Ο κόσμος που θα αφήσει πίσω της η πανδημία θα είναι πολύ διαφορετικός από τον κόσμο που υπήρχε πριν από αυτή. Η πανδημία επιτάχυνε τάσεις που προϋπήρχαν, ενώ παράλληλα διαμόρφωσε ένα νέο πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο. Στην Ευρώπη οι αλλαγές αυτές είναι ιδιαίτερα έντονες. Αν πρέπει να ξεχωρίσουμε μια μείζονα μεταβολή, αυτή θα ήταν η παγκόσμια αναγνώριση ότι δεν μπορούν να λυθούν όλα τα προβλήματα με την αγορά και τον ελεύθερο ανταγωνισμό αλλά υπάρχει σημαντικός ρόλος για το κράτος, όπως έδειξε όχι μόνο η πανδημία αλλά και η απειλή της κλιματικής αλλαγής. Αυτό σημαίνει αυτόματα ότι αυξάνεται το βάρος στους κρατικούς προϋπολογισμούς που θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί με υψηλότερα έσοδα για να μην προκαλέσει αυξημένα ελλείμματα και χρέη. Εν ολίγοις, η οικονομική πραγματικότητα που διαμορφώνεται στη μετά-Covid εποχή επανακαθορίζει τον ρόλο και τους περιορισμούς της δημοσιονομικής πολιτικής.

Σε αυτό το νέο κόσμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντέδρασε σχετικά άμεσα σε σχέση με το παρελθόν, ίσως και εξαιτίας της αρνητικής εμπειρίας από την κρίση. Η αναστολή των δημοσιονομικών κανόνων, οι μαζικές αγορές ομολόγων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η αμοιβαιοποίηση του

χρέους που αποφασίστηκαν το 2020 αποτελούσαν ευρωπαϊκό ταμπού 10 χρόνια νωρίτερα, όπως όλοι θυμόμαστε καλά σε αυτή τη χώρα. Άλλωστε η συζήτηση για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας είχε ανοίξει πριν ακόμη από την εμφάνιση της πανδημίας.

Τα μέχρι σήμερα δεδομένα συνηγορούν ότι δεν υπάρχει επιστροφή στο παλιό δημοσιονομικό πλαίσιο. Ο κύριος λόγος είναι ότι αυτό είναι ανέφικτο όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα η δημοσιονομική κατάσταση. Για παράδειγμα, το κριτήριο του χρέους στο 60% είναι εκ των πραγμάτων ξεπερασμένο αφού το συνολικό δημόσιο χρέος της Ευρωζώνης φτάνει πλέον το 100% του ΑΕΠ. Η επαναφορά των παλιών κανόνων θα απαιτούσε πολύ περιοριστικές πολιτικές σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ταυτόχρονα. Παράλληλα, έχει γίνει κατανοητή η ανάγκη ξεχωριστής μεταχείρισης για τις δημόσιες επενδύσεις, που θα πρέπει να αυξηθούν λόγω της κλιματικής αλλαγής αλλά και για την αντιμετώπιση έκτακτων και μεγάλων διαταραχών όπως η πανδημία. Με άλλα λόγια, έχει γίνει από τους περισσότερους κατανοητό ότι το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο θα πρέπει να προσφέρει μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ δημοσιονομικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση

με το προηγούμενο. Το ακριβές σημείο ισορροπίας θα προκύψει από την πολιτική διαπραγμάτευση μεταξύ κρατών που βιώνουν πολύ διαφορετικές δημοσιονομικές συνθήκες. Κάποιες χώρες ανησυχούν περισσότερο για το χρέος που μπορεί να υπονομεύσει τη γενική αξιοπιστία του κοινού νομίσματος και κάποιες άλλες για τα δημοσιονομικά περιθώρια που διαθέτουν για να εφαρμόσουν αναπτυξιακές και αναδιανεμητικές πολιτικές.

Η Ελλάδα ανήκει, φυσικά, στη δεύτερη κατηγορία. Έχοντας περάσει μια δραματική κρίση την περασμένη δεκαετία και έχοντας τον υψηλότερο λόγο χρέους προς ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, βιώνει ιδιαίτερα πιεστικά την ανάγκη εξισορρόπησης της οικονομικής μεγέθυνσης με τη δημοσιονομική σταθερότητα. Σε αυτή την προσπάθεια η χώρα μας διαθέτει κάποια πλεονεκτήματα: Πρώτον, διατηρεί ικανοποιητικά ταμειακά διαθέσιμα αλλά και ένα ευνοϊκό προφίλ αποπληρωμών του χρέους, που προσφέρουν ανθεκτικότητα σε κλυδωνισμούς. Δεύτερον, στα επόμενα χρόνια αναμένεται να λάβει σημαντικούς πόρους από το Ταμείο Ανάκαμψης

που μπορούν να ενισχύσουν τις δημόσιες επενδύσεις και υποδομές συμβάλλοντας αποφασιστικά στους ρυθμούς μεγέθυνσης. Τρίτον, έχει περιληφθεί στο έκτακτο πρόγραμμα επαναγοράς κρατικών ομολόγων της ΕΚΤ και μπορεί να δανείζεται με χαμηλά επιτόκια.

Τα παραπάνω πλεονεκτήματα δεν πρέπει να οδηγήσουν σε εφησυχασμό. Η διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και δημοσιονομικής σταθερότητας δεν προκύπτει αυτόματα από κάποιες ευνοϊκές συνθήκες αλλά προϋποθέτει ετοιμότητα και υπευθυνότητα από την οικονομική πολιτική ώστε να τις εκμεταλλευτεί αποτελεσματικά. Άλλωστε εντός του επόμενου έτους αναμένεται να αποσυρθεί το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων της ΕΚΤ και το μεθεπόμενο έτος θα επανέλθει το (αναθεωρημένο) δημοσιονομικό πλαίσιο. Τα επόμενα χρόνια θα κριθεί ο βαθμός ανταπόκρισης της χώρας μας στις προκλήσεις της εποχής και αν πράγματι το πολιτικό σύστημα και οι πολίτες έχουν πάρει τα διδάγματα από το παρελθόν.

“

Το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο θα πρέπει να προσφέρει μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ δημοσιονομικής σταθερότητας και οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο.

Σκέψεις για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Του Παναγιώτη Λιαργκόβα

Πρόεδρου του ΚΕΠΕ και του Εθνικού Συμβουλίου Παραγωγικότητας, Καθηγητή Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) αποτελεί τη δέσμη των κανόνων που διέπουν το πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε ανακοινώσει, στη βάση της επανεξέτασης της οικονομικής διακυβέρνησης του Φεβρουαρίου του 2020, την έναρξη της δημόσιας συζήτησης για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του πλαισίου οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας. Η εν λόγω δημόσια συζήτηση δεν προχώρησε, εξαιτίας της έλευσης της πανδημίας του Covid-19 που οδήγησε στην προσωρινή αναστολή των δημοσιονομικών κανόνων με την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του ΣΣΑ, η οποία δεν αναμένεται να απενεργοποιηθεί πριν από το τέλος του 2022.

Σήμερα, το περιεχόμενο της δημόσιας συζήτησης έχει αλλάξει ριζικά εξαιτίας της πανδημίας, η οποία, μεταβάλλοντας άρδην το ισχύον οικονομικό περιβάλλον και επιτείνοντας τις αποκλίσεις και την ετερογένεια μεταξύ των χωρών, έχει προσθέσει πλέον μια νέα οπτική στο όλο εγχείρημα επανεξέτασης. Το σημερινό σύστημα χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και πληθώρα κανόνων, περιορισμένη διαφάνεια, έλλειψη συνοχής και συνέπειας μεταξύ κανόνων και στόχων, υπερβολική εξάρτηση από μη-παρατηρήσιμους δείκτες, οι οποίοι υπόκεινται σε συχνές αναθεωρήσεις, ενίσχυση προ-κυκλικών πολιτικών και στρατηγικών βάσει ονομαστικών μεγεθών, έλλειψη ισορροπίας μεταξύ της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της οικονομικής σταθεροποίησης προς όφελος της

πρώτης, περιορισμένη έμφαση στην ποιότητα των δημοσίων οικονομικών και ανεπαρκή προστασία των δημοσίων επενδύσεων.

Στη βάση των παραπάνω και δεδομένης της επανεκκίνησης της δημόσιας διαβούλευσης για την οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ, θεωρώ ότι η όποια αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων είναι απαραίτητο να μη διαιωνίζει τις αδυναμίες του παρελθόντος. Ειδικότερα, το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ δε θα πρέπει να ενσωματώνει στοιχεία που προκαλούν ασυνέπειες, ούτε να στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε μη παρατηρήσιμες μεταβλητές. Κρίσιμο είναι να βασίζεται σε περισσότερο διαφανή εργαλεία που εφαρμόζονται με μεγαλύτερη ευκολία και ελέγχονται σε μεγαλύτερο βαθμό από την εκάστοτε κυβέρνηση, προκειμένου να διευκολύνεται και η επικοινωνία τους στο ευρύ κοινό. Το υφιστάμενο δημοσιονομικό πλαίσιο αποδίδει πρωταρχική σημασία στον κανόνα του 3% για το δημοσιονομικό έλλειμμα και τον κανόνα του 60% για το δημόσιο χρέος. Οι δύο αυτοί κανόνες πρέπει να επανεξεταστούν δεδομένου ότι έχει αλλάξει ριζικά το οικονομικό περιβάλλον από την αρχική σύλληψη και εισαγωγή τους, πριν από αρκετές δεκαετίες. Για παράδειγμα, οι μεταβαλλόμενοι χρηματοδοτικοί όροι έθεσαν τη συζήτηση για τη βιωσιμότητα του χρέους υπό ένα εντελώς διαφορετικό πρίσμα. Η διατήρηση μιας ενιαίας τιμής αναφοράς χρέους για όλα τα κράτη-μέλη που χαρακτηρίζονται, όμως, από σημαντική ετερογένεια, φαίνεται να στερείται πλέον δικαιολογητικής

“

Η ευελιξία πρέπει να παραμείνει βασικό συστατικό του δημοσιονομικού πλαισίου, ενώ η βελτίωση των τρόπων εφαρμογής της κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια.

βάσης και σκοπιμότητας στο παρόν πλαίσιο, ιδίως στη μετά Covid εποχή. Επίσης το αναθεωρημένο πλαίσιο του ΣΣΑ θα πρέπει να ενθαρρύνει την αντι-κυκλικότητα, στη λογική που υπαγορεύει τη δημιουργία δημοσιονομικών αποθεμάτων σε καλές περιόδους, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η στήριξη της οικονομίας σε περιόδους ύφεσης. Με αυτόν τον τρόπο, διευκολύνεται η εξισορρόπηση των στόχων της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και της οικονομικής σταθεροποίησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η σημασία της αντι-κυκλικής πολιτικής αναδείχθηκε ξεκάθαρα στην περίοδο της πανδημίας. Επίσης, η εισαγωγή στοιχείων ευελιξίας στο δημοσιονομικό πλαίσιο κατά τα τελευταία χρόνια με στόχο την αύξηση του δημοσιονομικού χώρου για σταθεροποίηση κρίνεται σκόπιμη και δικαιολογημένη. Σχετικά με αυτό, αρκεί να αναφέρουμε την πρόσφατη προσφυγή στις υπάρχουσες διατάξεις ευελιξίας (ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής) ως τη μόνη εφικτή λύση στο ξέσπασμα της πανδημίας. Επομένως, η ευελιξία πρέπει να παραμείνει βασικό συστατικό

του δημοσιονομικού πλαισίου, ενώ η βελτίωση των τρόπων εφαρμογής της κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια.

Αναφορικά με την επιβολή οικονομικών κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, δε θεωρούμε ότι ένα «σύστημα τιμωρίας» μπορεί να αυξήσει τη συμμόρφωση με τους δημοσιονομικούς κανόνες. Αντίθετα, ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα ανταμοιβής μπορεί να δώσει θετικά κίνητρα για αύξηση της συμμόρφωσης στα κράτη-μέλη και συνολικά να είναι πιο αξιόπιστο, ενισχύοντας ταυτόχρονα την ιδιοκτησία (ownership) του πλαισίου διακυβέρνησης από τις κυβερνήσεις και το ευρύ κοινό. Υπό αυτό το πρίσμα, συμφωνούμε απόλυτα με το επιχείρημα ότι είναι καιρός να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην πρακτική του «καρότου» αντί σε αυτή του «μαστίγιου», καθώς η τελευταία δε φαίνεται να έχει λειτουργήσει. Επιπλέον, θεωρούμε σαφές ότι οι οικονομικές κυρώσεις θα είναι ακόμη πιο δύσκολο να δικαιολογηθούν, πόσο μάλλον να επιβληθούν, στη μετά Covid περίοδο.

Δημοσιονομικές προτεραιότητες και παρερμηνείες

Του Νίκου Βέττα

Καθηγητή Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και Γενικού Διευθυντή IOBE

Το πώς θα εξελιχθεί η δημοσιονομική κατάσταση στη χώρα με τη λήξη της πανδημίας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα, όχι μόνο βραχυχρόνια για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις αλλά και για τις μακροχρόνιες προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας συνολικά. Το ζητούμενο είναι η επίτευξη διατηρήσιμης δημοσιονομικής εξισορρόπησης, με τέτοιο τρόπο ώστε να υποστηρίζονται ισχυροί ρυθμοί μεγέθυνσης της οικονομίας.

Το ζήτημα έχει ασφαλώς και μια κρίσιμη ευρωπαϊκή διάσταση. Η σχετική συζήτηση, ειδικότερα για το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης, έχει τουλάχιστον δύο επιμέρους σκέλη. Πρώτον, το εάν θα πρέπει να υπάρξουν τυπικές αλλαγές στο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο ή μόνο διασταλτικές ερμηνείες και παρεκκλίσεις στην εφαρμογή του πλαισίου βραχυπρόθεσμα. Δεύτερον, σε ποια κατεύθυνση πρέπει να είναι οι όποιες αλλαγές, ειδικότερα εάν θα αλλάξουν οι ποσοτικοί στόχοι για χρέη ή ελλείμματα, η αναμενόμενη ταχύτητα προσαρμογής προς τους τελικούς στόχους, ή εάν θα εξαιρούνται δαπάνες για ειδικές κατηγορίες, όπως για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης ή και έκτακτων

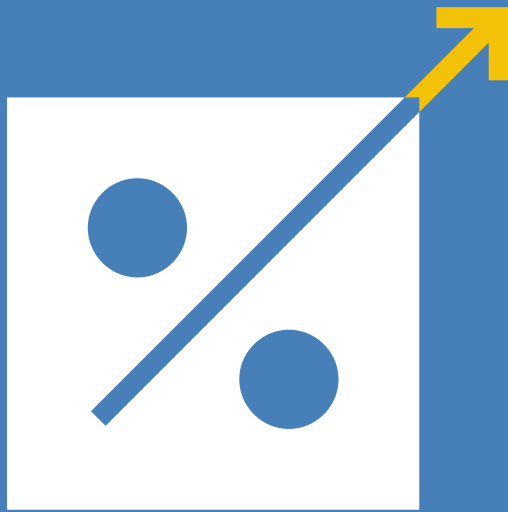
υγειονομικών προβλημάτων.

Οι σχετικές διαδικασίες θα έχουν τόσο μια τεχνοκρατική όσο και μια πολιτική πλευρά και οι δύο πολύ κρίσιμες και ουσιαστικές. Συνολικά, το ζήτημα είναι ανοικτό σε δυνητικές παρερμηνείες, ειδικά από την οπτική μιας χώρας με εξαιρετικά υψηλό δημόσιο χρέος και ιστορικό συστηματικής τάσης για δημιουργία δημοσιονομικών ελλειμμάτων στις πρόσφατες δεκαετίες.

Μια πρώτη παρατήρηση αφορά τη δυνατότητα διασταλτικών ερμηνειών για το τι θα συμπεριλαμβάνεται στο νέο Σύμφωνο και τη φύση των εξαιρέσεων. Ενώ καταρχήν το περιθώριο μιας χαλαρής ερμηνείας φαίνεται ελκυστικό, θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη χώρα μας το νέο πλαίσιο να είναι τέτοιο ώστε να μην εγείρονται αβειαιότητες που θα μείωναν την αξιοπιστία της δημοσιονομικής πορείας και θα επέτρεπαν αμφιβολίες και διαφορετικές αναγνώσεις από όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από την πορεία της. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρη η πορεία των δημοσιονομικών της χώρας, οι τάσεις των εσόδων και δαπανών και οι όποιες αποκλίσεις.

“

Μια δημοσιονομική πορεία με σταθερά αλλά λελογισμένα πλεονάσματα, της τάξης του 1% κατά μέσο όρο, όχι μόνο δεν αποτελεί τροχοπέδη για τη διατηρήσιμη ανάπτυξη αλλά και προϋπόθεση για αυτή.

”

Μια δεύτερη παρατήρηση είναι πως, μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και ευρύτερων πολιτικών, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωζώνη έχουν κάνει βήματα για αμοιβαιοποίηση χρεών, μέσω κοινού δανεισμού και άλλων μελλοντικών υποχρεώσεων, σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι ίσχυε πριν δύο μόλις χρόνια. Όμως, η άλλη όψη του νομίσματος του κοινού δανεισμού και των επιδοτήσεων είναι πως θα πρέπει να ισχύουν δημοσιονομικοί κανόνες που να εγγυώνται συνολικά την αξιοπιστία του συστήματος. Με άλλα λόγια, το όφελος από μια κοινή πορεία στην Ευρωζώνη αναπόφευκτα θα έχει και υποχρεώσεις για την καθεμία οικονομία.

Μια τελική παρατήρηση είναι, πως η σταθερή δημοσιονομική πορεία εν μέσω τροχιάς ανάπτυξης είναι σημαντική για την ίδια τη χώρα και όχι μόνο λόγω της συμμετοχής στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Ακόμη και να μην υπήρχαν ευρωπαϊκοί περιορισμοί, τα δημοσιονομικά της χώρας οφείλουν να είναι τις επόμενες δεκαετίες σε τέτοια κατάσταση που να μην επιτρέπουν σενάρια νέων κρίσεων και να μην την καθιστούν ευάλωτη σε εξωτερικές διαταραχές. Μια δημοσιονομική πορεία με σταθερά αλλά λελογισμένα πλεονάσματα, της τάξης του 1% κατά μέσο όρο, όχι μόνο δεν αποτελεί τροχοπέδη για τη διατηρήσιμη ανάπτυξη αλλά και προϋπόθεση για αυτή. Για να επιτευχθεί αυτό μεσοπρόθεσμα, είναι κρίσιμο να υπάρχουν παρεμβάσεις στο μίγμα τόσο των εσόδων όσο και των δαπανών, ώστε να προάγεται τόσο ο αναπτυξιακός χαρακτήρας της οικονομικής πολιτικής συνολικά όσο και οι αναγκαίες δράσεις κοινωνικής συνοχής και ενίσχυσης του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Προτάσεις για την αναθεώρηση του ευρωπαϊκού δημοσιονομικού πλαισίου

Του Δημήτρη Λιάκου

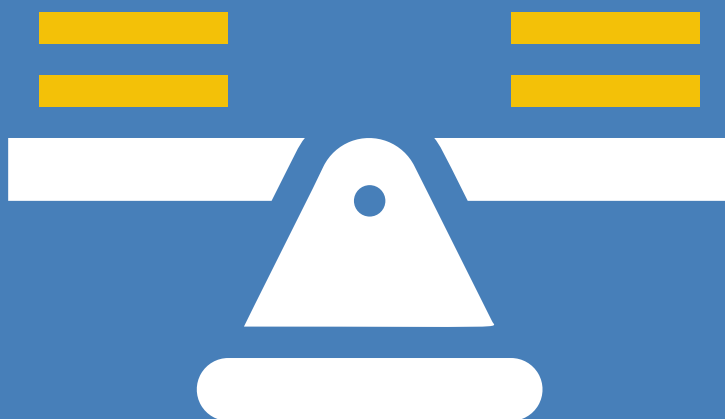
Οικονομολόγος, πρώην Υφυπουργός

Η συζήτηση για τη μεταρρύθμιση του δημοσιονομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αποτελέσει ένα από τα βασικά πεδία της πολιτικής διαβούλευσης κατά τη διάρκεια του 2022. Η εκδήλωση της πανδημικής κρίσης και η διαχείριση κρίσιμων ζητημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και οι ανισότητες/κοινωνική συνοχή έχουν δημιουργήσει πολύπλοκες και πολυεπίπεδες ανάγκες που απαιτούν μεταξύ άλλων, σημαντικούς πόρους. Παράλληλα η χρηματοδότηση για την αναγκαία και απαραίτητη στήριξη των κοινωνιών στις συνέπειες της πανδημίας επέφερε τη σημαντική αύξηση των ελλειμμάτων των προϋπολογισμών και του δημόσιου χρέους. Η πλειονότητα πολιτικών και αναλυτών συμφωνεί ότι το μελλοντικό πλαίσιο κανόνων του Σύμφωνου Σταθερότητας (ΣΣ) θα πρέπει να έχει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της αποφυγής εκδήλωσης νέων κρίσεων χρέους και της κάλυψης των αναγκών.

Μια ενδιαφέρουσα πρόταση που κατέθεσε ο ESM για την αύξηση του ορίου χρέους από το 60%/ΑΕΠ, που προβλέπεται από τη συνθήκη του Μάαστριχτ, στο 100% σαφώς θα ήταν μια λύση

που θα επέτρεπε τη διαμόρφωση ενός πιο ομαλού δημοσιονομικού “μονοπατιού”. Ωστόσο το γεγονός ότι απαιτεί την αναθεώρηση της συνθήκης δεν αφήνει περιθώρια αισιοδοξίας για την πολιτική αποδοχή της. Δεν είναι τυχαίο ότι στο πρόσφατο Eurogroup ουδείς από τους υπουργούς οικονομικών της Ευρωζώνης δεν έθιξε το ζήτημα αλλαγής των στόχων δημοσίου χρέους (60%) και ετήσιου ελλείμματος (3%). Το “παράθυρο ευκαιρίας” αφορά την αλλαγή του ρυθμού της ετήσιας μείωσης του χρέους από το 1/20, που ισχύει σήμερα ως γενικός κανόνας, στην παροχή ευελιξίας σε κάθε χώρα ανάλογα με τα οικονομικά χαρακτηριστικά και τις προοπτικές της. Πρακτικά η πρόταση προκρίνει την υιοθέτηση ενός ξεχωριστού στόχου ανά χώρα έπειτα από την ανάλυση των μακροοικονομικών δεδομένων και των δαπανών εξυπηρέτησης και αναχρηματοδότησης του χρέους και την επανεξέταση του στόχου ανά τακτά διαστήματα.

Εκτός της παραπάνω πρότασης, θετική είναι η προσέγγιση που υιοθετεί τη διαφορετική αντιμετώπιση των επενδύσεων στη μέτρηση του ελλείμματος. Η προσαρμογή στις απαιτήσεις της μετεξέλιξης της ευρωπαϊκής οικονομίας και της επίτευ-

ξης του στόχου της βιώσιμης και συμπεριληπτικής ανάπτυξης απαιτεί τον συγχρονισμό του δημόσιου τομέα και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Και αν για τον ιδιωτικό τομέα ο ρόλος του περιορίζεται στο σημαντικό σκέλος της συμμετοχής στη χρηματοδότηση των κατάλληλων επενδυτικών σχεδίων, ο αντίστοιχος του κράτους είναι διευρυμένος. Από τη μια πλευρά είναι απαραίτητη η συγκέντρωση και η διοχέτευση των πόρων και από την άλλη, είναι σημαντικό ιδιαίτερης προστιθέμενης αξίας, η δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού και φορολογικού πλαισίου ταυτόχρονα με την ενεργοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των φορέων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Ο πιο κρίσιμος παράγοντας παραμένει το ζήτημα των διαθέσιμων πόρων, επομένως είτε η εξαίρεση είτε η μικρότερη βαρύτητα των δημοσίων επενδύσεων για τον “πράσινο” και τον ψηφιακό μετασχηματισμό στον υπολογισμό των ελλειμμάτων είναι μια λύση που θα πρέπει να εξετασθεί η συμπερίληψη της στους κανόνες του αναθεωρημένου Συμφώνου Σταθερότητας.

Θετική είναι επίσης η πρόταση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου για τη δημιουργία ενός μόνιμου δημοσιονομικού μηχανισμού

αντιμετώπισης κρίσεων στα πρότυπα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Η επιτυχημένη απορρόφηση των δανείων και των επιχορηγήσεων από το ΤΑΑ, με τρόπο που θα καταστήσει τις οικονομίες πιο ανθεκτικές, πιο παραγωγικές, πιο αποτελεσματικές είναι ένα “στοίχημα”, κυρίως για τις χώρες του Νότου. Στην περίπτωση αποτύπωσης ενός σημαντικού θετικού αντίκτυπου στο ΑΕΠ από τη διαχείριση του ΤΑΑ, η πρόταση της δημιουργίας ενός δημοσιονομικού μηχανισμού θα έχει μεγαλύτερες πιθανότητες αποδοχής στο πεδίο της πολιτικής διαπραγμάτευσης.

Σε κάθε περίπτωση η συζήτηση για το δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο μετά το 2022 μας αφορά όλους. Θα ήταν κρίσιμο και χρήσιμο για τη χώρα μας η δημιουργία μιας κοινής γραμμής από τα πολιτικά κόμματα, κοινωνικούς εταίρους κ.α. Το Οικονομικό Επιμελητήριο μπορεί να έχει ένα ρόλο συντονιστή σε αυτόν τον απαραίτητο διάλογο, συνεισφέροντας θετικά και συνθετικά στην κατάθεση μιας τεκμηριωμένης εθνικής πρότασης.

“

Το μελλοντικό πλαίσιο κανόνων του Σύμφωνου Σταθερότητας θα πρέπει να έχει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της αποφυγής εκδήλωσης νέων κρίσεων χρέους και της κάλυψης των αναγκών.

Βιώσιμη ανάπτυξη και το νέο Σύμφωνο Σταθερότητας

Του Παναγιώτη Ε. Πετράκη

Καθηγητή ΕΚΠΑ

Όταν δόθηκε το 2015 στη δημοσιότητα η United Nations Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και το πώς πρέπει να μετασχηματιστεί ο κόσμος (ως εξέλιξη των Millennium Development Goals του 2000) ο κόσμος δεν είχε πλήρως κατανοήσει την έκταση και τη σημασία της. Οι περισσότεροι συνέδεαν τις νέες αυτές έννοιες κυρίως με τους στόχους δημιουργίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και δεν αντιλαμβάνονταν ότι οι έννοιες αυτές επεκτείνονται στο σύνολο της ανθρωπίνης δραστηριότητας. Στην πραγματικότητα όμως η βιώσιμη ανάπτυξη στοχεύει στο να συναντήσει τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να εκπληρώνουν τις δικές τους ανάγκες.

Αναμφισβήτητη η εξωγενής κρίση του κορωνοϊού έχει θέσει σε επαναδιαπραγμάτευση τους βασικούς στόχους της κοινωνίας, διότι απλούστατα επιβαλλόταν η διάσωση των παρούσων γενεών, για να δοθεί η δυνατότητα στις μελλοντικές να υπάρξουν. Ως αποτέλεσμα επελέγη, με συνοπτικές διαδικασίες, η πολιτική του δανεισμού από το μέλλον άρα και η διόγκωση του παρόντος επιπέδου χρεών. Όμως, η επιλογή αυτή υπερδιόγκωσε τη σχέση χρέους και ΑΕΠ σε όλον τον κόσμο, με αποτέλεσμα να τίθεται το ερώτημα της επιστροφής στους αυστηρότερους δημοσιονομικούς κανόνες. Στην πραγματικότητα όμως δεν ήταν μόνο η πανδημική κρίση που έθεσε το θέμα της επιστροφής στους κανόνες. Είναι η συγκυρία της ύπαρξης των δύο επάλληλων κρίσεων (2008 και 2020), που δημιούργησε μια ιδιαίτερη επιβάρυνση στην σχέση ΑΕΠ και χρέους σε όλες σχεδόν τις ανεπτυγμένες χώρες. Συνολικά, έχει περιοριστεί η δυνατότητα

μας να αντιμετωπίσουμε μια νέα κρίση που δεν μπορούμε να φανταστούμε τον χαρακτήρα της.

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο Σταθερότητας, προσδιόριζε το μίγμα νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής που κυριάρχησε στην ευρωπαϊκή οικονομική πολιτική από το 1997 μέχρι και το 2012, δημιουργώντας μία αλληλοσυσχέτιση στόχων που αφορούσαν δημοσιονομικά ελλείμματα, δημοσιονομικό χρέος και τη νομισματική πολιτική της ΕΚΤ. Όταν ουσιαστικά ο Μάριο Ντράγκι δήλωσε το “whatever it takes” το 2012 έθεσε υπό αμφισβήτηση την ορθοδοξία του Συμφώνου Σταθερότητας και βεβαίως έσωσε το ευρωπαϊκό πολιτικό οικοδόμημα. Το ερωτηματικό που δημιουργείται είναι εάν οι πολιτικές συντηρητικές δυνάμεις που ηττήθηκαν τότε, θα επιχειρήσουν να επιβάλλουν τις απόψεις τους ξανά σήμερα, δεδομένου ότι έχουν επανεμφανιστεί οι συνθήκες εμφάνισης μίας νέας κρίσης χρέους (υπερχρέωση συν ανοδικός πληθωρισμός).

Σήμερα βέβαια εκ των πραγμάτων, τα βασικά όρια που προβλέπονταν από το ΣΣΑ έχουν γίνει αναχρονιστικά ενθυμήματα παλαιότερων στόχων και πολιτικών. Όμως δεν είναι αυτός ο σοβαρός λόγος να αναθεωρηθούν τα όρια αυτά. Είναι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης που θέτει τα νέα ζητήματα με πολλές διαστάσεις, οι οποίες μαζί με τους στόχους της περιβαλλοντολογικής σταθερότητας περιλαμβάνει τις έννοιες της διατηρησιμής διακυβέρνησης και πολιτικής, της συμπεριληπτικότητας στην ανάπτυξη (μείωση φτώχειας κ.τ.λ.), την επίδραση και μεταβολή των ανθρώπινων συμπεριφορών και βεβαίως στόχους μίας δυναμικής μεγέθυνσης που θα βελτιώναν το επίπεδο ποιότητας

“

Το νέο οικονομικό περιβάλλον που εμφανίζεται την επόμενη δεκαετία στην ευρωπαϊκή ήπειρο θα χαρακτηρίζεται από χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, χαμηλές αποδόσεις κεφαλαίων και σχετικά χαμηλά επιτόκια με ένα πληθωρισμό ελαφρά αυξημένο.

της ανθρώπινης ύπαρξης. Να σημειωθεί μάλιστα ότι η ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα όλων σχεδόν των αποκλίσεων έχει, τοποθετήσει παρόμοιους στόχους στο επίκεντρο του πολιτικού προβληματισμού της ευρωπαϊκής ζωής.

Έτσι λοιπόν οι έννοιες της βιώσιμης ανάπτυξης δε φαίνεται να είναι συμβατές με τον Προκρούστη των δημοσιονομικών κανόνων ιδίως όταν έχουν καθολική εφαρμογή και για τις 27 χώρες.

Ταυτοχρόνως το νέο οικονομικό περιβάλλον που εμφανίζεται την επόμενη δεκαετία στην ευρωπαϊκή ήπειρο θα χαρακτηρίζεται από χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, χαμηλές αποδόσεις κεφαλαίων και σχετικά χαμηλά επιτόκια με ένα πληθωρισμό ελαφρά αυξημένο σε σχέση με τα επίπεδα της προηγούμενης δεκαετίας.

Αυτό το μακροοικονομικό περιβάλλον απαιτεί την ανάγκη μίας συνεχούς παρουσίας δραστηριό-

τητας των κεντρικών τραπεζών, ενώ θα συνοδεύεται από νέους δημοσιονομικούς κανόνες σταθερότητας έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η ζητούμενη μακροοικονομική σταθερότητα.

Εάν οι κανόνες αυτοί λάβουν υπόψη τους σύνθετους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης οδηγούμαστε να φανταστούμε ότι θα επικρατήσει ένα πλαίσιο κανόνων που θα βρίσκεται αρκετά μακριά από τη γνωστή αυστηρότητα. Στα καθ' ημάς αυτό μεταφράζεται ενδεχομένως σε θετικά πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα, που όμως θα απέχει από το 3% που τόσο ταλαιπώρησε την ελληνική κοινωνία την προηγούμενη δεκαετία. Παραμένει ανοικτός ο τρόπος υπολογισμού των ορίων αυτών, εάν δηλαδή θα συμπεριληφθούν οι πράσινες επενδύσεις κ.τ.λ. Η πολιτική μάχη τώρα αρχίζει για το 2023.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Νοέμβριος 2021, ετήσιος πληθωρισμός 4,8%

Από τη σύγκριση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή του μηνός Νοεμβρίου 2021 με τον αντίστοιχο Δείκτη του Νοεμβρίου 2020 προέκυψε αύξηση 4,8% έναντι μείωσης 2,1% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2020 με το 2019.

Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή κατά τον μήνα Νοέμβριο 2021, σε σύγκριση με τον Οκτώβριο 2021, παρουσίασε αύξηση 0,5% έναντι μείωσης 0,9% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του προηγούμενου έτους.

Ο μέσος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή του δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2020 - Νοεμβρίου 2021, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2019 - Νοεμβρίου 2020, παρουσίασε αύξηση 0,6% έναντι μείωσης 1,0% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2019 - Νοεμβρίου 2020 με το δωδεκάμηνο Δεκεμβρίου 2018 - Νοεμβρίου 2019.

Η αύξηση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά 4,8% τον μήνα Νοέμβριο 2021, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Νοεμβρίου 2020, προήλθε κυρίως από τις μεταβολές στις ακόλουθες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών:

1. Από τις αυξήσεις των δεικτών κατά:

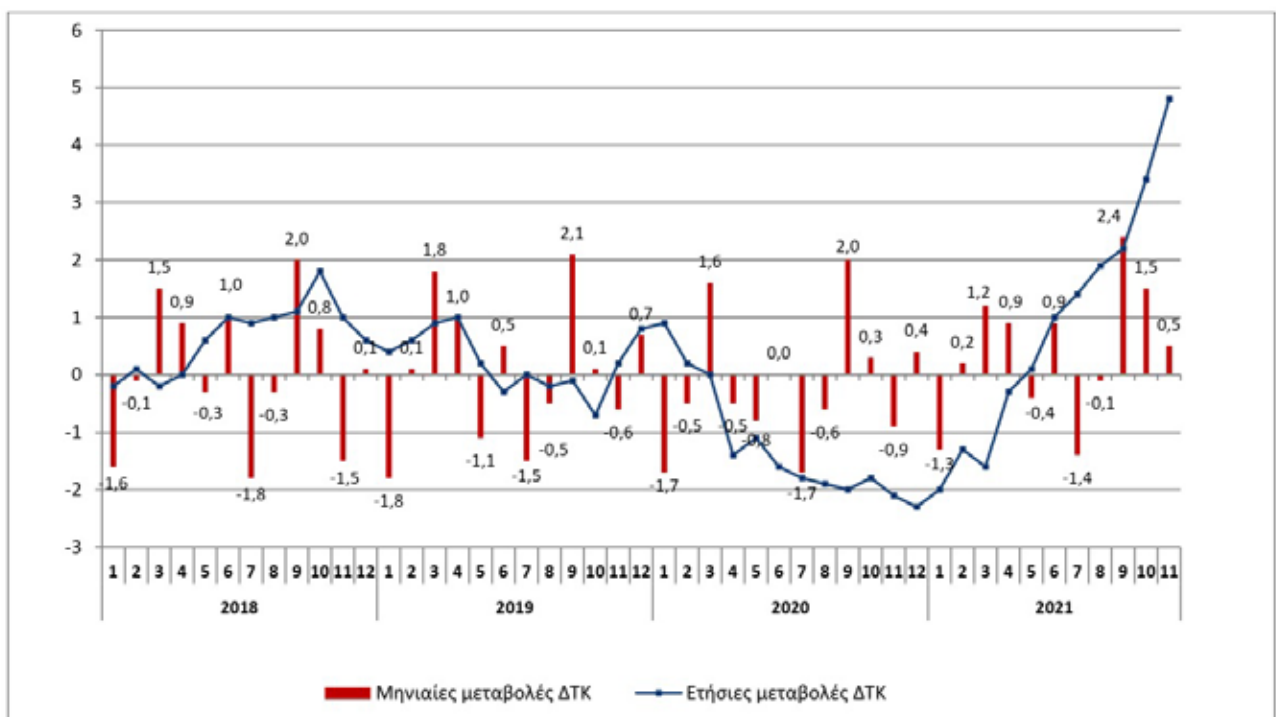
- 3,5% στην ομάδα Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε: ψωμί, άλλα προϊόντα αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής, ζυμαρικά, μοςχάρι, πουλερικά, αρνί και κατσίκι, παρασκευάσματα με βάση το κρέας, νωπά ψάρια, τυριά, ελαιόλαδο, άλλα βρώσιμα έλαια, νωπά φρούτα, νωπά λαχανικά, πατάτες, σοκολάτες-προϊόντα σοκολάτας, καφέ.
- 3,9% στην ομάδα Ένδυση και υπόδηση, λόγω αύξησης των τιμών στα είδη ένδυσης και υπόδησης.
- 17,7% στην ομάδα Στέγαση, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε: ενοίκια κατοικιών, ηλεκτρισμό, φυσικό αέριο, πετρέλαιο θέρμανσης.
- 2,3% στην ομάδα Διάρκη αγαθά-Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε: έπιπλα και διακοσμητικά είδη, υαλικά-επιτραπέζια σκεύη και σκεύη οικιακής χρήσης, είδη άμεσης κατανάλωσης νοικοκυριού, οικιακές υπηρεσίες.
- 9,3% στην ομάδα Μεταφορές, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε: καύσιμα και λιπαντικά, καινούργια αυτοκίνητα, εισιτήρια μεταφοράς επιβατών με αεροπλάνο.
- 0,9% στην ομάδα Εκπαίδευση, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών στα δίδακτρα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- 1,3% στην ομάδα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε: εστιατόρια-ζαχαροπλαστεία-καφενεία, ξενοδοχεία-μοτέλ-πανδοχεία.

2. Από τις μειώσεις των δεικτών κατά:

- 0,1% στην ομάδα Αλκοολούχα ποτά και καπνός, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα κρασιά.
- 0,1% στην ομάδα Υγεία, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα φαρμακευτικά προϊόντα. Μέρος της μείωσης αυτής αντισταθμίστηκε από την αύξηση κυρίως των τιμών στις οδοντιατρικές υπηρεσίες.
- 2,7% στην ομάδα Επικοινωνίες, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε: τηλεφωνικές υπηρεσίες, τηλεφωνικό εξοπλισμό κινητών τηλεφώνων.
- 0,3% στην ομάδα Αναψυχή-Πολιτιστικές δραστηριότητες, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα διάρκη αγαθά αναψυχής.
- 0,7% στην ομάδα Άλλα αγαθά και υπηρεσίες, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε: άλλα είδη ατομικής φροντίδας, ασφάλιστρα οχημάτων.

Ετήσιες και μηνιαίες μεταβολές (%) ΔΤΚ

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

3ο Τρίμηνο 2021/3ο Τρίμηνο 2020: +13,4%

(Προσωρινά στοιχεία, εποχικά διορθωμένα σε όρους όγκου)

Με βάση τα διαθέσιμα εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε όρους όγκου, κατά το 3ο τρίμηνο 2021 παρουσίασε αύξηση κατά 2,7%, σε σχέση με το 2ο τρίμηνο 2021, ενώ σε σύγκριση με το 3ο τρίμηνο 2020 παρουσίασε αύξηση κατά 13,4%. Με βάση τα μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε όρους όγκου, κατά το 3ο τρίμηνο 2021 παρουσίασε αύξηση κατά 13,7% σε σχέση με το 3ο τρίμηνο 2020.

Οι μεταβολές των κυριότερων μακροοικονομικών μεγεθών σε όρους όγκου με εποχική διόρθωση έχουν ως εξής:

1. Τριμηνιαίες μεταβολές

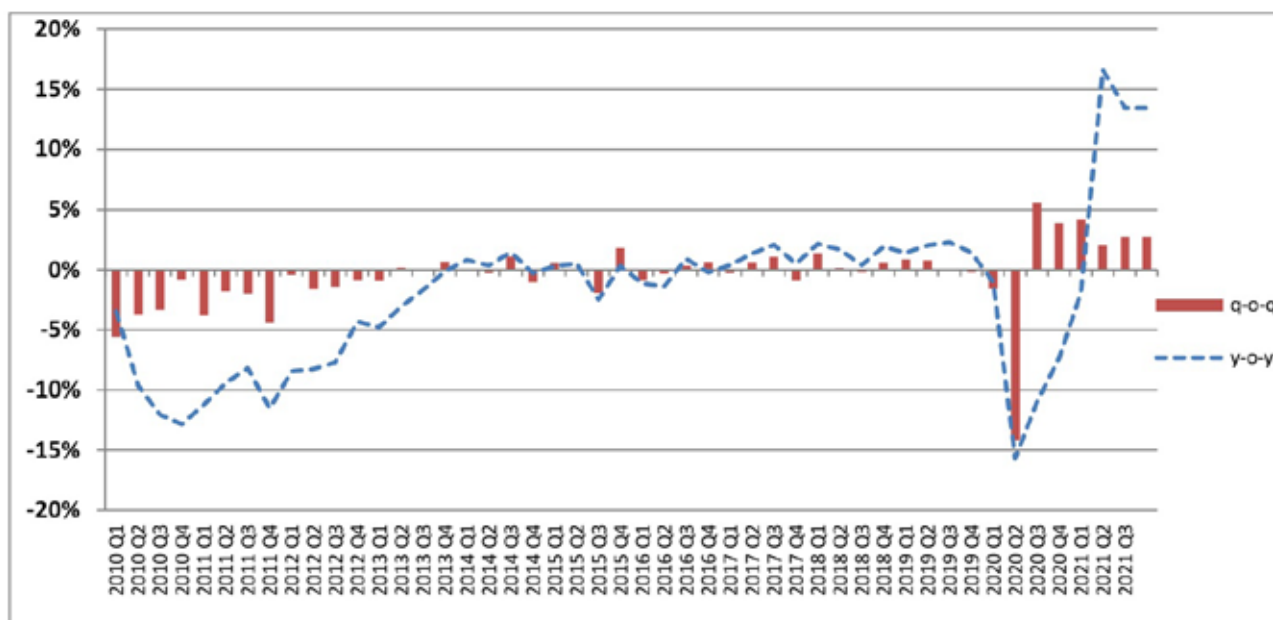
- Η συνολική τελική καταναλωτική δαπάνη αυξήθηκε κατά 0,9% σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2021.
- Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 3,9% σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2021.
- Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 12,6% σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2021. Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 1,4%, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 29,0%.
- Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 7,3% σε σχέση με το 2ο τρίμηνο του 2021. Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 3,7%, ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 18,7%.

2. Ετήσιες μεταβολές

- Η συνολική τελική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε αύξηση κατά 7,3% σε σχέση με το 3ο τρίμηνο του 2020.
- Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 18,1% σε σχέση με το 3ο τρίμηνο του 2020.
- Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 48,6% σε σχέση με το 3ο τρίμηνο του 2020. Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 9,2%, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 84,6%.
- Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσίασαν αύξηση κατά 21,7% σε σχέση με το 3ο τρίμηνο του 2020. Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 10,1% και οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 58,1%.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε όρους όγκου
 Στοιχεία με εποχική και ημερολογιακή διόρθωση (Έτος Αναφοράς: 2015)
 Μεταβολές (%) ανά τρίμηνο (q-o-q) και έτος (y-o-y)
 2010 - 2021

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΜΠΑΤΣΙΝΙΛΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΤΑΤΟΥΚΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και με αναφορά
κατά θέμα στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

6^η ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΜΟΣ Β'

Ανανεωμένη και ενημερωμένη με το
Ν. 4308/ΦΕΚ Α' 251/24.11.2014 («Ελληνικά
Λογιστικά Πρότυπα, συναφείς ρυθμίσεις και
άλλες διατάξεις»), με το Εμπορικό Δίκαιο
(Ν. 4548/ΦΕΚ Α' 104/13.06.2018)
και το Φορολογικό Δίκαιο
(Ν. 4172/ΦΕΚ Α' 167/23.07.2013)

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΑΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Το βιβλίο αυτό αποτελεί προϊόν πολύχρονης διδασκαλίας των συγγραφέων κυρίων Επαμεινώνδα Μπατσινίλα και Κυριάκου Πατατούκα, οι οποίοι είτε σαν επαγγελματίες είτε σαν δάσκαλοι υπηρέτησαν για πολλά χρόνια και υπηρετούν ακόμη προσφέροντας κοινωνικό έργο στην εκμάθηση της Λογιστικής και Ελεγκτικής επιστήμης, από την ίδρυση του Ινστιτούτου Εκπαίδευσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών το έτος 1997. Είναι καρπός διαχρονικής πολυετούς προσπάθειας για την επαγγελματική εκπαίδευση των υποψηφίων Ορκωτών Λογιστών-Ελεγκτών, στελεχών επιχειρήσεων όλων των κλάδων της οικονομίας και σπουδαστών μεταπτυχιακών προγραμμάτων του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το ευρύ θεωρητικό υπόβαθρο και η πολυετής πρακτική εμπειρία των συγγραφέων, στην απεικόνιση των επιχειρηματικών αποφάσεων μέσα από τη Λογιστική, αποτυπώνεται με σαφή, εύληπτο και κατανοητό τρόπο στο βιβλίο αυτό το οποίο απευθύνεται σε εκείνους τους σπουδαστές που στόχο έχουν να γίνουν Ορκωτοί Ελεγκτές - Λογιστές, στους φοιτητές των Πανεπιστημίων που επιθυμούν να σπουδάσουν την Λογιστική επιστήμη και να γίνουν επιστήμονες λογιστές, στους επαγγελματίες λογιστές, προϊσταμένους λογιστηρίων και φοροτεχνικούς που επιθυμούν να συμπληρώσουν τη γνώση τους σε εξειδικευμένα θέματα λογιστικής, φορολογικής και εμπορικής νομοθεσίας που είναι απαραίτητη για να επιτελέσουν το πολυδιάστατο έργο τους.

Η συγγραφή του βιβλίου αυτού έγινε σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ν. 4308/ΦΕΚ Α' 251/24.11.2014) και όπου κρίνεται αναγκαίο επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.).

Το περιεχόμενο του βιβλίου έχει δομηθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αναλύονται κατά λογαριασμό όλα τα θέματα της Χρηματοοικονομικής Λογιστικής από πλευράς φορολογικού, εμπορικού και λογιστικού δικαίου.

Με δεδομένο, ότι από την έναρξη εφαρμογής του Ν. 4308/2014 την 01.01.2015, ελάχιστες οντότητες άλλαξαν τα λογισμικά τους προγράμματα σε σχέση με τη χρήση κωδικών λογαριασμών του Ε.Γ.Λ.Σ., αλλά αντίθετα προέβησαν σε παραμετροποίησή τους προκειμένου να καλύψουν την ανάγκη προσαρμογής των λογιστικών διαδικασιών που προβλέπονται από το νόμο, στο βιβλίο αυτό αναπτύσσονται και επιλύονται πρακτικές εφαρμογές τόσο με τη χρήση κωδικών του Ε.Γ.Λ.Σ. και προσαρμογή των λογιστικών διαδικασιών στο νόμο όσο και με τη χρήση των κωδικών του Παραρτήματος Γ' του νόμου.

Η ανάπτυξη αυτή γίνεται ξεχωριστά για κάθε ομάδα λογαριασμών με παράλληλη αναφορά στις λογιστικές εγκυκλίους και Γνωματεύσεις του Σ.ΛΟ.Τ. που ερμηνεύουν τα επί μέρους λογιστικά θέματα που ανακύπτουν με την εφαρμογή του νόμου. (Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου)

ΔΙΑΦΗΜΙΣΟΥ ΕΔΩ

2132141870

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΟΕΕ

1ο Περιφερειακό Τμήμα Θράκης

oee1pt@oe- e.gr

Μ. Βασιλείου 3, 69132 Κομοτηνή

Τηλ. 25310-23035

2ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας

oee2pt@oe- e.gr

Μεραρχίας 14, 62100 Σέρρες

Τηλ. 23210-67970

Γραφείο Καβάλας

oeeam2@otenet.gr

Βενιζέλου 34, 64100 Καβάλα

Τηλ. 2510-232966

3ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας

oee3pt@oe- e.gr

Αριστοτέλους 26, 54623 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310-275727-8

4ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντροδυτικής Μακεδονίας

oee4pt@oe- e.gr

Μαλακούση 10, 59131 Βέροια

Τηλ. 23310-29111

5ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Μακεδονίας

oee5pt@oe- e.gr

Κωστή Παλαμά 6, 50132 Κοζάνη

Τηλ. 24610-27783

6ο Περιφερειακό Τμήμα Ηπείρου

oee6pt@oe- e.gr

Ν. Ζέρβα 28-30, 45332 Γιάννενα

Τηλ. 26510-70400

7ο Περιφερειακό Τμήμα Θεσσαλίας

oee7pt@oe- e.gr

Παπαναστασίου 21, 41222 Λάρισα

Τηλ. 2410-531422 / 2410-533123

8ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Στερεάς Ελλάδας

oee8pt@oe- e.gr

Πλατεία Ελευθερίας 3 (3ος όροφος), 35131 Λαμία

Τηλ. 22310-38882

9ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας

oee9pt@oe- e.gr

Λ. Χαϊνά 75 & 25ης Μαρτίου, 34132 Χαλκίδα

Τηλ. 22210-80710

10ο Περιφερειακό Τμήμα Βορειοδυτικής Πελοποννήσου

oee10pt@oe- e.gr

Ζαΐμη 21, 26223 Πάτρα

Τηλ. 2610-221645 / 2610-273767

11ο Περιφερειακό Τμήμα Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου

oee11pt@oe- e.gr

Πλ. Κολοκοτρώνη 8, 22100 Τρίπολη

Τηλ. 2710-233582

12ο Περιφερειακό Τμήμα Δωδεκανήσου

oee12pt@oe- e.gr

Γ. Σεφέρη 80 Εμπορικό Κέντρο ΜΗΔΙΑ, 85100 Ρόδος

Τηλ. 22410-66660

13ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικού Αιγαίου

oee13pt@oe- e.gr

Ελ. Βενιζέλου 6B, 81100 Μυτιλήνη

Τηλ. 22510-25634

14ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Κρήτης

oee14pt@oe- e.gr

Εθν. Αντιστάσεως 105, 71306 Ηράκλειο

Τηλ. 2810-223997 / 332837 / 301935

15ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Κρήτης

oee15pt@oe- e.gr

Μυλωνογιάννη 15A & Κριάρη, 2ος όροφος, 73135 Χανιά

Τηλ. 28210-94505

16ο Περιφερειακό Τμήμα Ιονίων Νήσων

oee16pt@oe- e.gr

Εθνική Οδός Κέρκυρας - Παλαιοκαστρίτσας,

Αλυκές Ποταμού (1ος Όροφος), Κέρκυρα

Τηλ. 26610-41148

Printeco

Ο συνεργάτης σας
στην επιτυχία!

Η Printeco είναι μια σύγχρονη εταιρεία που παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες επικοινωνίας.

Για κάθε σας ανάγκη έχουμε μια πρόταση δημιουργικά ποιοτική, οικονομικά συμφέρουσα, επικοινωνιακά αποτελεσματική.

Design

Έντυπο υλικό, καταχωρήσεις, αφίσες, συσκευασίες, ετικέτες.

Branding

Εταιρική ταυτότητα, λογότυπο, slogan, ονοματοδοσία, κειμενογραφία.

Printing

Εκτυπώσεις offset, ψηφιακές, ασφαλείας, καλλιτεχνικές, ειδικές κατασκευές.

Direct Marketing

Εμφακέλωση, τυποποίηση, διαχείριση δεδομένων, αποστολή.

T: 210 8075 620 • E: sales@printeco.gr • www.printeco.gr

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

ΑΝ ΕΝΩΘΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ*

«Το Χαμόγελο του Παιδιού», έχοντας αναγνωριστεί διεθνώς, με όραμα: το Χαμόγελο κάθε παιδιού, υλοποιεί πανελλαδικά, 365 ημέρες το χρόνο, 24 ώρες την ημέρα, αποτελεσματικές και άμεσες δράσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση συγκεκριμένων φαινομένων που απειλούν τα παιδιά.

Μέχρι σήμερα «Το Χαμόγελο του Παιδιού» έχει στηρίξει περισσότερα από 1.200.000 παιδιά και τις οικογένειές τους. Παιδιά θύματα κάθε μορφής Βίας, Παιδιά θύματα Εξαφάνισης, Παιδιά με προβλήματα Υγείας, Παιδιά που βρίσκονται ή απειλούνται να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας, έχουν βρει λύση.

*Από το ημερολόγιο του Ανδρέα Γαννόπουλου, 9-11-1995

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΒΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

☎ 11040 (αστική χρέωση)

@ info@hamogelo.gr

🌐 www.hamogelo.gr

